

DIGITĀLĀS ĒRAS MEDIJU PLURĀLISMA MONITORINGS

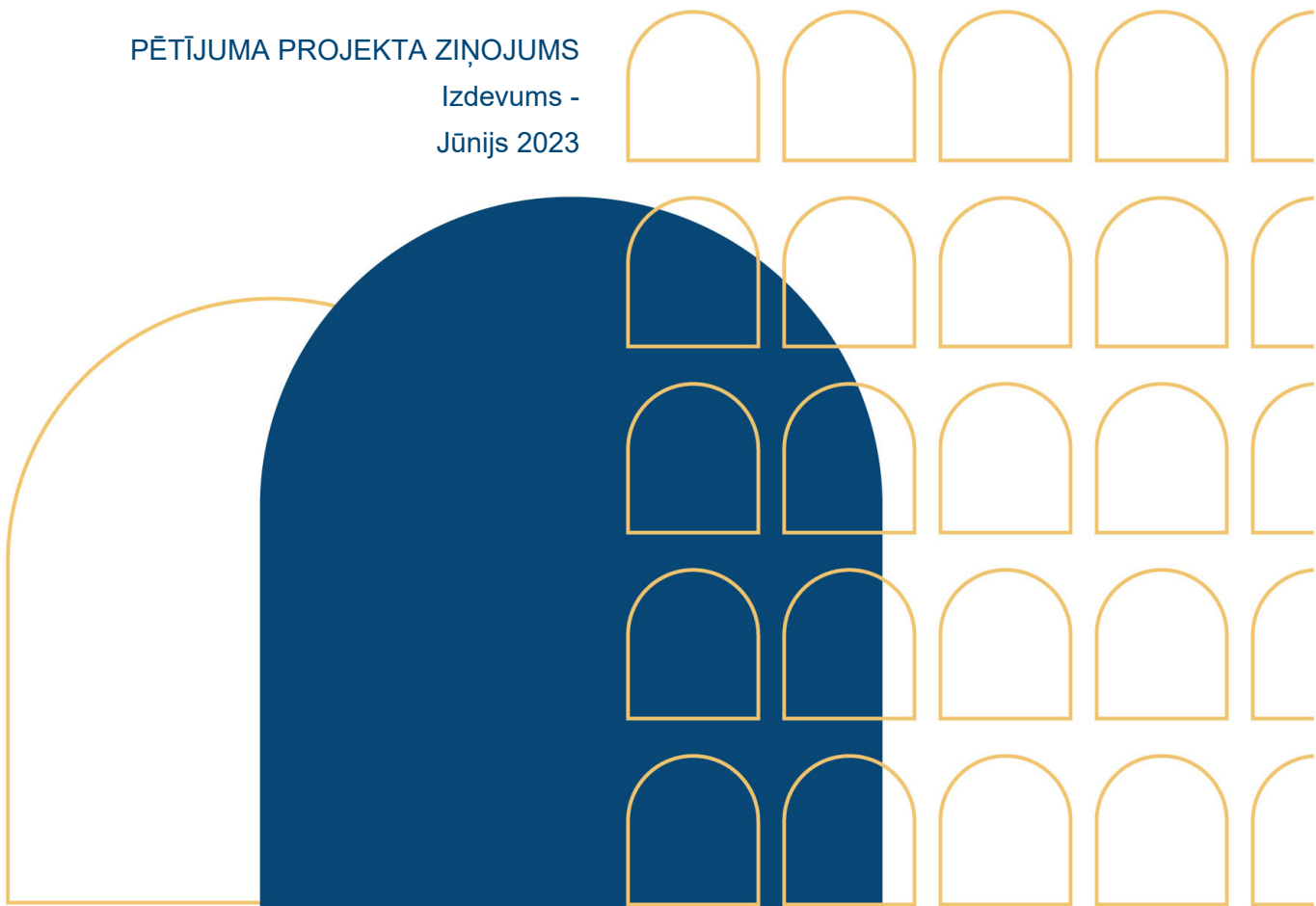
MEDIJU PLURĀLISMA MONITORA
PIEMĒROŠANA EIROPAS SAVIENĪBĀ,
ALBĀNIJĀ, MONTENEGRO,
ZIEMEĻMAKEDONIJAS REPUBLIKĀ, SERBIJĀ
UN TUŅCIJĀ 2022. GADĀ

VALSTS ZIŅOJUMS: Latvija

Anda Rožukalne, Rīgas Stradiņa universitāte

PĒTĪJUMA PROJEKTA ZIŅOJUMS

Izdevums -
Jūnijs 2023

SATURA RĀDĪTĀJS

1.	Par projektu	4
1.1.	Projekta apraksts	4
1.2.	Metodoloģija	4
2.	Ievads	6
3.	Datu vākšanas rezultāti: mediju plurālisma risku novērtējums	9
3.1.	Fundamentālā aizsardzība (21% - Zems risks)	13
3.2.	Tirgus plurālisms (65% - Vidējs risks)	18
3.3.	Politiskā neatkarība (37% - Vidējs risks)	22
3.4.	Sociālā iekļaušana (52% - Vidējs risks)	26
4.	Secinājumi	31
5.	Atsauces	34

PIELIKUMS I. VALSTS KOMANDA

PIELIKUMS II. EKSPERTU GRUPA

© European University Institute 2023

Saturs un individuālās nodaļas © Anda Rožukalne, 2023

Šo darbu publicējis European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies. Šo tekstu atļauts lejuplādēt tikai personiskām pētnieciskām vajadzībām. Pārpublicēšanai citiem mērķiem gan papīra formātā, gan elektroniski, nepieciešama autoru piekrišana. Ja šī teksta fragmenti tiek izmantoti vai citēti, jāveido atsauce ar pilnu autora(-u), redaktora(-u) vārdu, nosaukumu, iznākšanas gadu un izdevēju.

Publicēšanas pieprasījumiem izmantojama e-pasta adrese: cmpf@eui.eu

Šajā publikācijā izteiktie viedokļi atspoguļo individuālu autoru skatījumu, tie nepārstāv European University Institute.

The English version of this report prevails over the translation in the national language.

Centre for Media Pluralism and Media Freedom
Robert Schuman Centre for Advanced Studies

Pētījuma projekta ziņojums -
RSC / Centre for Media Pluralism and Media Freedom
Publicēts Jūnijs 2023

European University Institute
Badia Fiesolana
I – 50014 San Domenico di Fiesole (FI)

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union. The European Commission supports the EUI through the EU budget. This publication reflects the views only of the author(s) and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Publikācija tapusi ar Eiropas Savienības ERASMUS+ programmas atbalstu. Eiropas komisija atbalsta EUI ar ES budžeta palīdzību. Šī publikācija atspoguļo tikai autora(u) viedokļus un Eiropas Komisija nenes atbildību par jebkādu ziņojumā ietvertās informācijas izmantojumu.

1. Par projektu

1.1. Projekta apraksts

Mediju plurālisma monitors (MPM) ir izpētes rīks, kas izstrādāts, lai identificētu iespējamus mediju plurālisma riskus Eiropas Savienības dalībvalstīs un kandidātvalstīs. Aprakstošā ziņojuma pamatā ir 2022.gadā veiktās MPM indikatoru analīzes dati. Datu vākšana un apkopošana tika veikta 27 ES dalībvalstīs, kā arī Albānijā, Melnkalnē, Ziemeļmaķedonijas Republikā, Serbijā un Turcijā. Projekts, saskaņā ar Eiropas Parlamenta tā sagatavošanas lēmumu, tika finansēts ar Eiropas Komisijas piešķirtā granta palīdzību, ko saņēma Mediju plurālisma un mediju brīvības centrs (CMPF) Eiropas Universitātes institūta.

1.2. Metodoloģija

Autortiesības un recenzēšana. CMPF sadarbojas ar pieredzējušiem, neatkarīgiem katras valsts pētniekiem, kas veic datu vākšanu un veido pārskata ziņojumus, izņemot Itāliju, kurā datu vākšanu centralizēti veic CMPF komanda. Pētījuma pamatā ir CMPF izstrādāta standartizēta anketa.

Latvijā CMPF sadarbojās ar dr. Andu Rožukalni, kas veica datu vākšanu, vērtēja un komentēja anketas indikatorus un intervēja ekspertus. CMPF darbinieki ir pārskatījuši un rediģējuši ziņojumu. Lai nodrošinātu precīzus un ticamus secinājumus, ekspertu grupa katrā valstī pārskatīja to jautājumu vērtējumus, kuru atbildes ir ļoti atkarīgas no vērtētāja skatījuma (ekspertu sarakstu skat. II pielikumā). Īpaši izvēlētu valstu gala ziņojumus pārskatīja neatkarīgs eksperts. Mediju plurālisma riski tiek pārbaudīti četrās galvenajās tematiskajās jomās: fundamentālā aizsardzība, tirgus plurālisms, politiskā neatkarība un sociālā iekļaušana. Rezultātus veido katras tematiskās jomas vairāku rādītāju novērtējums (sk. 1. tabulu).

Fundamentālā aizsardzība	Tirgus plurālisms	Politiskā neatkarība	Sociālā iekļaušana
Izteiksmes brīvības aizsardzība	Mediju īpašumtiesību caurskatāmība	Mediju politiskā neatkarība	Mediju pieejamība minoritātēm
Tiesību uz informāciju aizsardzība	Ziņu mediju koncentrācija	Redakcionālā neatkarība	Lokālo/reģionālo mediju pieejamība vietējām kopienām un kopienas mediji
Žurnālistu profesija, tās standarti un aizsardzība	Tīmekļa platformu koncentrācija un konkurences nosacījumi	Audiovizuālie mediji, tīmekļa platformas un vēlēšanas	Mediju pieejamība sievietēm
Medijus uzraugošās iestādes neatkarība un darbības efektivitāte	Mediju pastāvētspēja	Valsts regulācija un atbalsts mediju sektoram	Medijpratība
Vispārēja mediju pieejamība un piekļuve internetam	Komerציālā & īpašnieku ietekme uz redakcionālo saturu	Sabiedrisko mediju uzraudzība un finansējums	Aizsardzība pret nelikumīgiem un aizskarošiem izteikumiem

Digitālā dimensija. MPM digitālo dimensiju neuzskata par izolētu teritoriju, bet drīzāk ar tradicionālajiem medijiem un esošajiem mediju plurālisma un vārda brīvības principiem savstarpēji saistītu teritoriju. Neskatoties uz to, Monitorā tiek arī iegūti specifiski, digitālajās vides riskus raksturojoši dati, un ziņojumā ir ietverta digitālo mediju vides risku analīze.

Riska aprēķins. Rezultāti par katru tematisko jomu un rādītāju tiek uzrādīti skalā no 0 līdz 100%. Rādītāji no 0 līdz 33%: zems risks. Rādītāji no 34 līdz 66%: vidējs risks. Rādītāji no 67 līdz 100%: augsts risks. Runājot par rādītājiem, 0 punkti tiek vērtēti ar 3%, bet 100 - pēc noklusējuma - 97%, izvairoties no riska pilnīgas neesamības vai tā paaugstināta novērtējuma.

Atruna. Ziņojuma saturs ne vienmēr atspoguļo CMPF viedokli, ne arī ekspertu grupas dalībnieku nostāju. Tas atspoguļo tās valsts komandas viedokli, kura veica datu vākšanu un veidoja ziņojumu. Anketas atjauninājumu un uzlabojumu dēļ MPM2023 rādītāji var nebūt pilnībā salīdzināmi ar iepriekšējiem MPM laidieniem. Lai iegūtu sīkāku informāciju par projektu, skatiet CMPF ziņojumu par MPM2023, kas drīz būs pieejams vietnē: <http://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/>.

2. Ievads

- **Vispārīgs apraksts.** Latvijas kopējā platība ir 64,6 tūkstoši kvadrātkilometru. Iedzīvotāju skaits pakāpeniski sarūk. 2022. gadā Latvijas iedzīvotāju skaits bija 1 875 757, ([CSP/LETA, 2022](#)) taču 2023. gada sākumā – viens miljons 883 tūkstoši, kas ir apmēram 7300 iedzīvotāju vairāk nekā pirms gada. Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem ([Oficiālais statistikas portāls, 2023, 1. jūnijs](#)) iedzīvotāju skaita pieaugums skaidrojams ar Ukrainas civiliedzīvotāju imigrāciju (2022. gada decembrī – 44 367 imigranti) ([UNHCR 2023](#)).
- **Valodas.** Satversmē noteikts, ka latviešu valoda ir vienīgā valsts valoda Latvijā. Otrā Latvijā izplatītākā ir krievu valoda – to ikdienā izmanto ap 35% dažādas etniskās izcelsmes iedzīvotāji.
- **Minoritātes.** Latvijas normatīvajā regulējumā nav oficiālas minoritāšu definīcijas. Kultūru un valodu ziņā valsts ir heterogēna, tāpēc mediju regulējumā izveidoti nosacījumi un budžets satura izstrādei, kas paredzēts etniskajām minoritātēm. Sabiedriskie mediji (SM) rada saturu krievu, ukraiņu (kopš 2022. gada), latgaliešu valodās, kā arī iekļauj saturā programmas par lībiešu valodu un kultūru. Lielākā daļa Latvijas iedzīvotāju 2022. gadā bija latvieši (62.9%), 24.2% krievi, 3% baltkrievi, 2.2% ukraiņi, 1,9% poļi, 1.1% lietuvieši, 5,4% citu etnisko piederību pārstāvji ([CSP/LETA, 2022](#)).
- **Ekonomiskā situācija.** Ekonomiku šobrīd bremzē Krievijas izvērstais karš Ukrainā un no tā izrietošā nedrošība un cenu kāpumi. Latvijas IKP 2022. gadā pieauga par 2% ([Ekonomikas ministrija, 2023](#)), tātad par gandrīz trīs procentpunktiem mazāk nekā bija paredzēts pirms Krievijas kara Ukrainā. Nedrošības atstātās sekas vērojamas gan patēriņā, gan uzņēmumu nākotnes plānos, kā arī starpvalstu tirdzniecībā. Gada vidējā inflācija Latvijā 2022. gadā bija 17,3% ([Ekonomikas ministrija, 2022](#)). 2022. gadā mazumtirdzniecības sektoru pārsvarā ietekmēja Covid-19 ierobežojumu atcelšana 1. aprīlī. Cenu straujais kāpums būtiski neietekmēja pircēju aktivitāti, kas palika nepieredzēti augstā līmenī, visticamāk, tas skaidrojams ar ienākumu pieaugumu un valsts atbalsta pasākumiem energokrīzes mazināšanai. Kopumā mazumtirdzniecības apgrozījums 2022. gadā bija 4,3% augstāks nekā 2021. gadā ([Ekonomikas ministrija, 2023, 27. janvāris](#)).
- **Politiskā situācija.** 2022. gada 1. oktobrī notika Saeimas vēlēšanas ar 59,41% vēlētāju dalību ([CVK, n.d.](#)). Septiņi politiskie spēki iekļuva parlamentā, tostarp trīs koalīciju veidojošās apvienības: labēji centriskā Jaunā Vienotība ar 26 vietām, konservatīvais Apvienotais saraksts ar 16 vietām, kā arī nacionālistiski konservatīvā Nacionālā Apvienība ar 13 vietām. Četri politiskie spēki palika opozīcijā: centriski labējā Zaļo un Zemnieku savienība ar 16 vietām, populistiski centriskā Stabilitātei! ar 11 vietām, centriski kreisie Progresīvie ar 10 vietām un populistiski konservatīvā Latvija Pirmajā vietā ar deviņām vietām. Valdību turpina vadīt premjerministrs Krišjānis Kariņš (Jaunā Vienotība).
- **Mediju tirgus.** Digitālo mediju un sociālo mediju nozīme Latvijas iedzīvotāju informācijas patēriņā turpina augt. 2022. gada aptauja (N=1949, 16 - 75) ([NEPLP/Latvijas Fakti, 2022](#)) liecina, ka 88% Latvijas iedzīvotāju izmanto interneta ziņu portālus (59% to dara ikdienā) un 84% lieto sociālos medijus (66% ikdienā). Televīzijas (74%) un radio (76%) patēriņš nedaudz kritās. Arī preses lietotāju īpatsvars kritās: presi lasa 62% aptaujāto. 37% iedzīvotāju lieto video straumēšanas pakalpojumus un 35% – audio straumēšanas pakalpojumus. Lielākā daļa (84%) Latvijas iedzīvotāju lieto medijus latviešu valodā (tostarp 91% cilvēku vecumā no 16 līdz 30 gadiem un 58% minoritāšu pārstāvju); 60% lieto medijus krievu valodā (38% jaunieši, 95% minoritāšu pārstāvju), 34% lieto medijus angļu valodā (62% jauniešu,

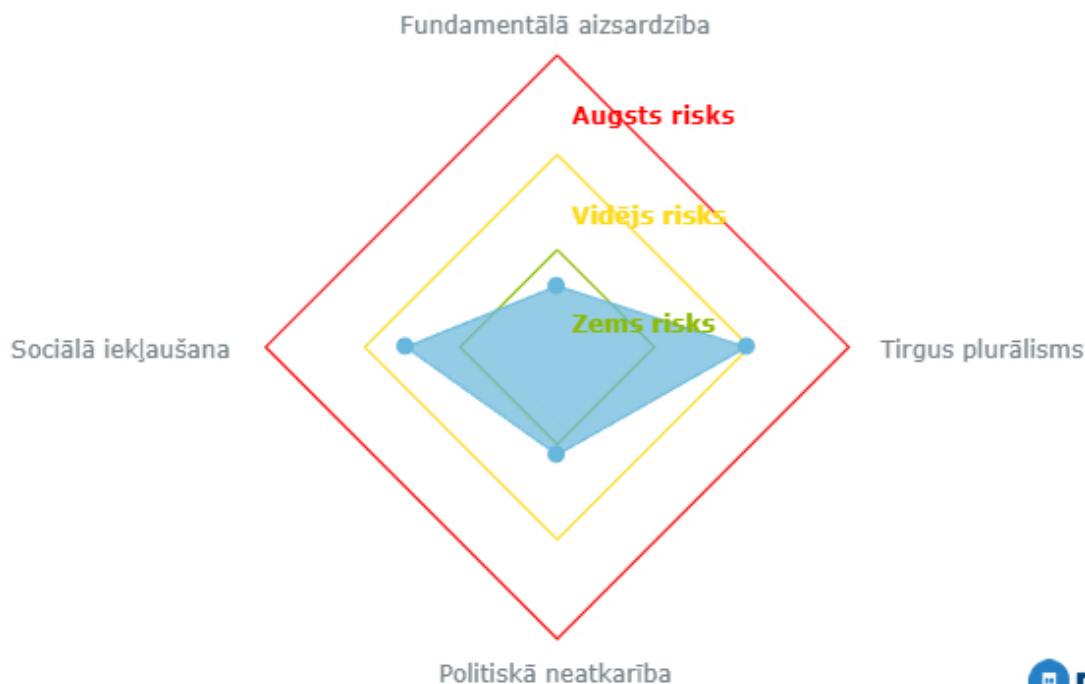
22% minoritāšu pārstāvju); 4% aptaujāto izmanto medijus citās valodās. Latvijā populārākais sociālais tīkls ir Facebook (META), kuru lieto 82% iedzīvotāju (65% ikdienā), YouTube lieto 78% (41% ikdienā), 82% lieto saziņas vietni WhatsApp. Visbiežāk lietotie profesionālie mediji ir SM (Latvijas Televīzija, 68%; Latvijas Radio, 63%; SM ziņu portāls LSM.lv, 39%) un komercmediju portāli (Delfi 64%, Tvnet 48%). Uzticība sabiedriskajiem medijiem lēnām pieaug: 56% uzticas Latvijas Televīzijai un 53% uzticas Latvijas Radio, kas ir augstāks rādītājs par ES vidējo 48% ([Eurobarometer, 2022](#)). Latvijas Fakti aptauja liecina, ka krievvalodīgo mediju ietekme Latvijā sarūk: 42% iedzīvotāju (24% jaunieši, 76% minoritāšu pārstāvji) interesējas par mediju saturu krieviski, kurpretim 54% (75% jaunieši, 19% minoritāšu pārstāvji) par to neinteresējas. 2022. gadā elektronisko mediju struktūra Latvijā piedzīvoja lielas pārmaiņas, jo daudzi Krievijas mediji (TV kanāli un mājaslapas) tika bloķētas nacionālās drošības interešu vārdā. Pirms aizlieguma šos medijus lietoja 46% iedzīvotāju (26% jaunāka gadagājuma cilvēki, 71% minoritāšu pārstāvji). Uz jautājumu "Vai Jums pietrūkst aizliegto Krievijas kanālu?" 26% atbildēja, ka to pietrūkst vai drīzāk pietrūkst (12% jaunu cilvēku; 48% minoritāšu pārstāvju) ([NEPLP/Latvijas Fakti, 2022](#)). Salīdzinot ar 2021. gadu, 2022. gadā reklāmas tirgus pieauga par 11,8% līdz 84.4 miljoniem eiro, pārsniedzot pirms Covid-19 pandēmijas, 2019. gadā sasniegto reklāmas tirgus līmeni. 2022. gadā avižu reklāmas ienākumu īpatsvars reklāmas tirgū veidoja 2,1%, interneta – 25,2%, TV – 43,1%, radio – 13%, žurnālu reklāmas – 4% ([LRA, 2023, February 23](#)).

- **Regulējuma vide.** Latvijā spēkā ir Elektronisko sakaru likums ([Latvijas Vēstnesis, 144, 28.07.2022.](#)), kurš nosaka tiesības Nacionālajai elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei (NEPLP) pēc valsts drošības iestāžu ieteikuma Latvijas teritorijā ierobežot pieeju interneta mājaslapām, kuru saturs var apdraudēt valsts drošību vai sabiedrisko kārtību, liedzot piekļuvi domēna nosaukumam vai interneta protokola (IP) adresei (112. pants). NEPLP, saskaņā ar Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21. pantu, ir tiesības anulēt pārraides vai retranslācijas atļaujas, iniciēt elektronisko mediju darbības pārtraukšanu, ja to saturs apdraud nacionālo drošību un sabiedrisko kārtību, ir noziedzīgs pret valsti vai to tieši vai netieši, daļēji vai pilnībā kontrolē persona starptautisko vai Latvijas sankciju sarakstā pēc Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma ([Latvijas Vēstnesis, 118, 28.07.2010;](#) [Latvijas Vēstnesis, 31, 15.02.2016](#)).
- **Krievijas izvērstā kara Ukrainā ietekme.** Krievijas karš Ukrainā iespaidoja visas dzīves jomas Latvijā: politisko vidi, vēlēšanu rezultātus, ekonomisko situāciju, etnisko attiecību klimatu, sociālo sfēru, kā arī mediju politiku. Pēc kara sākuma Latvijā tika sākti padomju varas slavinošu pieminekļu demontāža, kas izsauca dažādas reakcijas no dažādām sabiedrības grupām ([Pavlovs, 2022, September 28](#)). Lai stiprinātu latviešu valodas ietekmi, mediju politika tika mainīta. Jaunās valdības deklarācijā 2022. gadā tika minēts, ka krievvalodīgo mediju finansējums no nodokļu maksātāju līdzekļiem netiks palielināts ([Ministru kabinets, 2022, December 14](#)). Latvijā ir diezgan liels krievvalodīgo iedzīvotāju īpatsvars, un sabiedrībā vērojami atšķirīgi viedokļi par Krievijas karu Ukrainā. 2022. gada jūnijā Latvijas iedzīvotājiem tika lūgts izteikt attieksmi pret Krievijas karu Ukrainā, un 73% aptaujāto norādīja, ka nosoda Krievijas darbības Ukrainā (stingri nosoda – 65%). 13% aptaujāto attieksme bija neitrāla, kurpretim 5% atbalstīja Krievijas pusi karā (noteikti atbalsta – 2%). 40% Latvijas iedzīvotāju, kuri ģimenē runā krieviski, nosodīja Krievijas darbības Ukrainā, bet lielākā daļa (60%) neatbalstīja padomju pieminekļa nojaukšanu Uzvaras parkā ([SKDS/LSM, 2022, 7. jūlijs](#)). Sabiedrībā aug negatīva attieksme pret Krieviju ([Delfi/Leta, 2022, 20. septembris](#)); 65% Latvijas iedzīvotāju ir ziedojuši ar mērķi atbalstīt Ukrainu un bēgļus ([LSM, 2023, 20. janvāris](#)). Latvijas militārā palīdzība Ukrainai ir aptuveni 1% no IKP vai 370 miljoni ([Kincis, 2023, 23. janvāris](#)). Turklāt migrantu plūsmas no Baltkrievijas dēļ Latvijas pierobežas rajonos 2021. gada augustā tika izsludināta ārkārtējā situācija, kura pēc tam vairākkārt pagarināta. Latvijas kopējā militārā palīdzība Ukrainai ir aptuveni 1% no IKP jeb 370 miljoni ([Kincis, 2023, 23.](#)

[janvāris](#)). Pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā uz Latviju pārcēlās vairāki Krievijas neatkarīgie mediji, turpinot strādāt trimdā. Rīgas Ekonomikas augstskolas Mediju centrs izveidojis jaunu organizāciju Media Hub Riga, kurš piedāvā atbalstu 29 ukraiņu, krievu un baltkrievu mediju organizācijām (kopā 516 žurnālistiem un viņu ģimenēm) ([Mediacentre, 2023](#)).

3. Datu vākšanas rezultāti: mediju plurālisma risku novērtējums

Latvija: Mediju plurālisma riska jomas

JS chart by amCharts

Kaut gan Krievijas izvērsta karš Ukrainā ietekmēja Latvijas 2022. gada mediju politiku un regulējumu, mediju plurālisma līmenis Latvijā ir kopumā uzlabojies, jo riska līmenis krities visos MPM domēnos, izņemot **Tirgus plurālisma** domēnā.

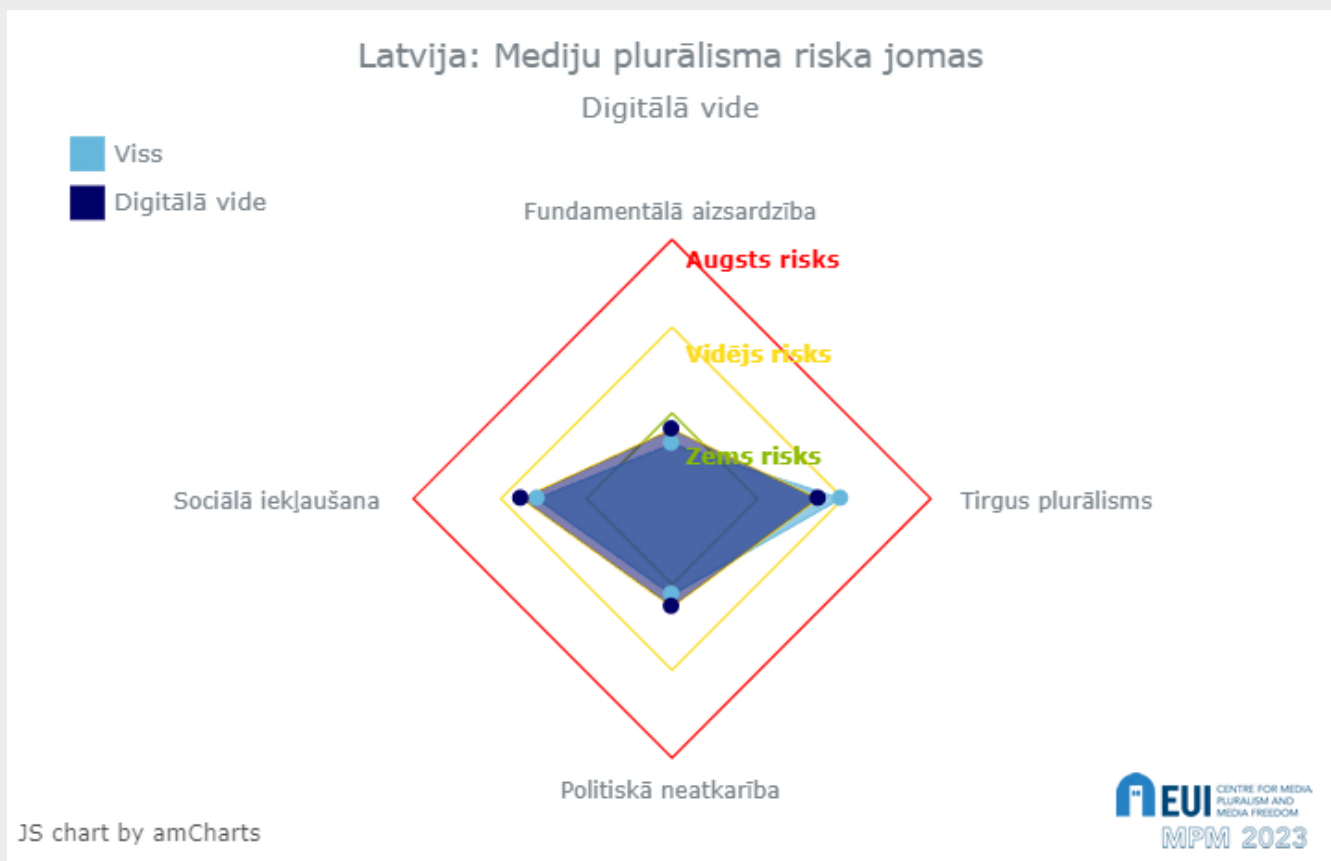
Rādītājs **Fundamentālā aizsardzība** novērtēts zema riska līmenī (21% salīdzinājumā ar 27% 2021. gadā), pateicoties stingrajam regulācijas ietvaram **Vārda brīvības aizsardzībā** (36% riska rezultāts), labvēlīgajai situācijai **Tiesību uz informāciju aizsardzībā** (13% risks), kā arī rādītājam **Tradicionālo mediju universālā aptvere un interneta pieejamība** (15% risks). Indikators **Žurnālistu profesionālisms, standarti, aizsardzība** norāda uz vidēja riska situāciju (40%), ņemot vērā, ka žurnālisti regulāri saņem draudus tiešsaistē, un stratēģiskās tiesas prāvas pret sabiedrības publisko līdzdalību (SLAPP) Latvijā netiek uzraudzītas. Rādītājs **Mediju autoritātes neatkarība un efektivitāte** (15% salīdzinājumā ar 27% 2021. gadā) ir uzlabojies, tomēr mediju uzrauga (Nacionālā elektronisko plašsaziņas mediju padome, NEPLP) locekļu izvēle joprojām var tikt pakļauta politiskai ietekmei.

Situācija **Tirgus plurālisma** jomā nav mainījusies, sasniedzot augstāko vidēja riska vērtējuma līmeni (65%). Galvenos riskus šajā domēnā rada mediju tirgus plurālisma zema līmenis un reklāmdevēju un īpašnieku ietekme uz mediju redakcionālo neatkarību. Rādītājs **Mediju pakalpojumu sniedzēju plurālisms** norāda uz 96% risku un **Digitālā tirgus plurālisms** – 94%. Tā kā Latvijas mediju regulācija un pašregulācija nenosaka žurnālistu aizsardzības mehānismus gadījumā, ja mainās medija īpašnieks vai redakcionālais virziens, augsta riska stāvoklis vērojams jomā **Redakcionālā neatkarība no komerciālas un īpašnieku ietekmes** (78%, tāds pats kā 2021. gadā). Rādītāji **Mediju dzīvotspēja** un **Mediju īpašnieku caurredzamība** novērtēti zema riska līmenī (29% abos); kopš iepriekšējā MPM riska līmenis samazinājies.

Politiskā neatkarība novērtēta vidēja riska (37%) līmenī. **Mediju politiskā neatkarība** (44%) nav stabila, jo

Latvijā nav likumu, kas regulētu attiecības starp mediju īpašniekiem un valdošajām partijām, partiju atbalstītājiem vai politiķiem. **Redakcionālās autonomijas** riska līmenis vērtēts kā vidējs (50%). Mediju likumi vai pašregulācijas pasākumi negarantē autonomiju galveno redaktoru pieņemšanas vai atlaišanas situācijā, taču pētītajā periodā nav informācijas par problēmām ar mediju galveno redaktoru neatkarību. Pēc Worlds of Journalism Study datiem ([Rožukalne & Ozoliņa, 2022](#)) Latvijas žurnālistu pašvērtējums par iespējām strādāt neatkarīgi bija augsts. **Valsts resursu regulācija un atbalsta mediju sektoram** zemo riska līmeni (33%) nosaka stabilā mediju atbalsta sistēma. Tomēr vietējie un reģionālie mediji nesaņem atbalstu investīcijām kapacitātes celšanā un tehnoloģiju uzlabošanā. Latvijā nav definēta “valsts reklāma”. Ievērojami valsts iestāžu līdzekļi caur informāciju kampaņām tikuši ieguldīti globālās platformās, bet trūkst precīzu datu par šiem tēriņiem. **Sabiedrisko mediju neatkarība** vērtēta zema riska (33%) līmenī. Dati norāda, ka SM reforma 2021. gadā vairojusi to neatkarību, taču SM finansējuma līmenis joprojām ir viens no zemākajiem ES un nav neatkarīgs no politiskas ietekmes. Attīstītais pirmsvēlēšanu regulējums nosaka zema riska situāciju (25%) rādītājā **Audiovizuālie mediji, tiešsaistes platformas un vēlēšanas**.

Sociālās iekļaušanas jomā 2022. gadā vērojami uzlabojumi. Riska līmenis krities no 60% (2021) līdz 52% (2022). Daudzveidīgā SM satura dēļ indikatora **Minoritāšu pārstāvība medijos** līmenis uzlabojies (zems risks – 22%), situācija uzlabojusies arī **Medijpratībā** (53%) un **Aizsardzībā pret dezinformāciju un naida runu** (66%). Dati nav uzlabojušies rādītājā **Vietējie/reģionālie un kopienas mediji** (58%), jo vietējo mediju ekonomiskai dzīvotspējai traucē dažādi šķēršļi. Rādītājā **Dzimumu vienlīdzība medijos** (62%) nav uzlabojumu, jo SM nav noteiktas dzimumu vienlīdzības politikas un sievietes ir nepietiekami atspoguļotas SM diskusijās par sociāli politiskiem jautājumiem.

Digitālās vides rādītāju līmenis ir tuvu vispārējiem MPM datiem.

Tā kā uz digitālo vido attiecas universālais vārda brīvības regulējums, **Fundamentālā aizsardzība** uzrāda zemu riska līmeni (26%). Universālie normatīvie akti sargā vārda brīvību, kuru definē Satversme, un digitālajā vidē darbojas vispārējās normas. Digitālajai vai tiešsaistes vides attīstībai nav izveidots specifiska vārda brīvības regulējums. Freedom of the NET 2022 ziņojumā ([Freedom House, 2022](#)) nav ietverta informācija par Latviju. Valsts pārsvarā neiejaucas tiešsaistes satura filtrēšanā, bloķēšanā un/vai dzēšanā. Svarīgi piezīmēt, ka 2022. gadā Latvijas parlaments pieņēma grozījumus Elektronisko sakaru likumā, dodot tiesības Nacionālajai elektronisko plašsaziņas mediju padomei (NEPLP) ierobežot pieeju mājaslapām, kuru saturs var apdraudēt valsts drošību vai sabiedrisko kārtību, liedzot piekļuvi domēna nosaukumam vai interneta protokola (IP) adresei. Lai šādu lēmumu pieņemtu, nepieciešams ne tikai NEPLP, bet arī citas kompetentas iestādes viedoklis, kā arī tiesības apstrīdēt lēmumu tiesā. Likuma grozījumi tika pieņemti, pamatojoties uz Krievijas iebrukumu Ukrainā un ES sankcijām.

Tirgus plurālisma vērtējums uzrāda vidēja riska situāciju (56%). Latvijā nav īpaša regulējuma digitālo mediju uzņēmumiem, kas pieprasītu publicēt datus par labuma guvējiem un īpašniekiem. Likums Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem nosaka vispārējas prasības, ka medijam jāuzrāda tā īpašnieks. Tāpat kā pārējiem uzņēmumiem, saskaņā ar Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumu ([Latvijas Vēstnesis, 116. 30.07.2008.](#)), digitālajiem ziņu mediju uzņēmumiem jāuzrāda informācija par labuma guvējiem. Daži mediji publicē šo informāciju savās mājaslapās. Kopš 2020. gada aktuālie dati par mediju īpašniekiem ir bez maksas pieejami Uzņēmumu reģistra datubāzē.

Politiskās neatkarības domēna dati uzrāda vidēja riska (41%) līmeni. Atbilstoši Priekšvēlēšanu

aģitācijas likuma nosacījumiem visi priekšvēlēšanu komunikācijas noteikumi attiecas arī uz tiešsaistes kampaņām. Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB) uzrauga un ziņo par politisko kampaņu tēriņiem tiešsaistes platformās. KNAB ievāc visus datus, uzrauga situāciju un regulāri sniedz informāciju par pārkāpumiem. Daudzos gadījumos politiskām organizācijām piemēroti naudassodi par tiešsaistes kampaņu noteikumu neievērošanu. Priekšvēlēšanu politiskās komunikācijas uzraudzība un izmeklēšana ir efektīva. Priekšvēlēšanu komunikācijas regulējums nosaka skaidru finansiālu deklarāciju tiešsaistes kampaņām, bet trūkst informācijas par paņēmieniem, kas izmantoti priekšvēlēšanu komunikācijai sociālās tīklošanās platformās.

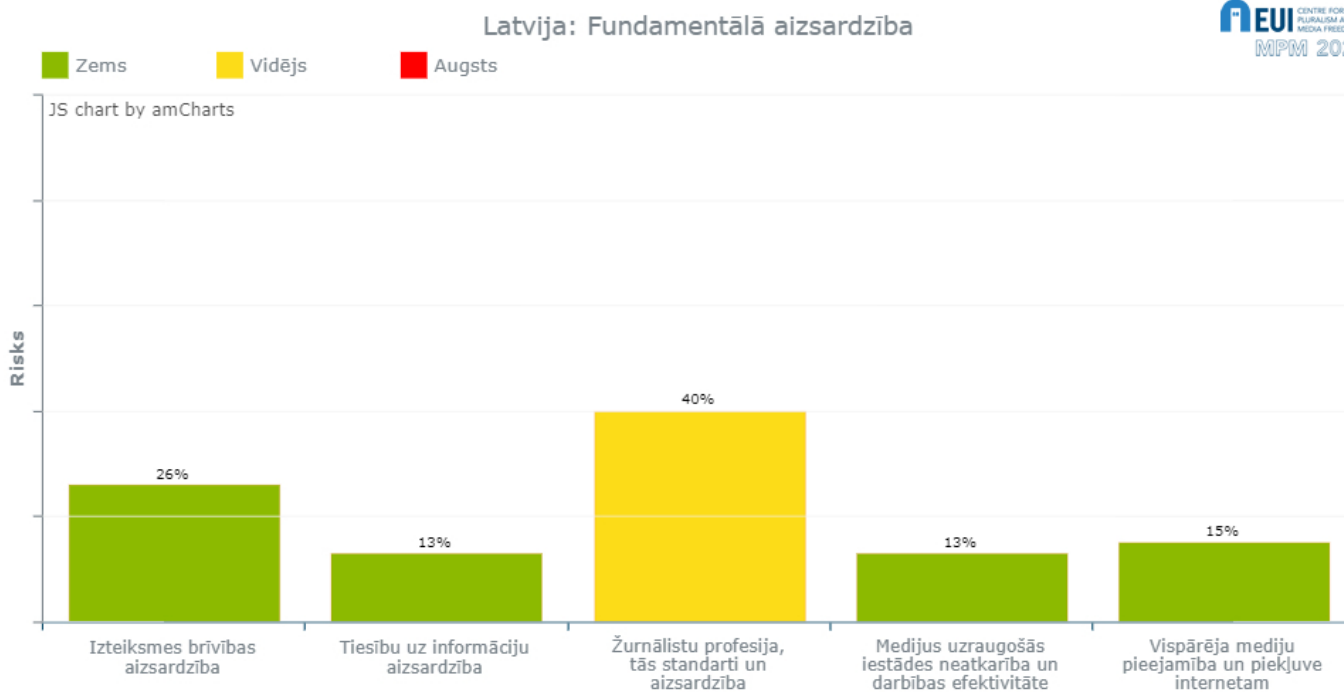
Datu valsts inspekcija (DVI) atbild par politisko partiju vēlēšanu kampaņās izmantoto personas datu uzraudzību. DVI vadās pēc Eiropas komisijas regulējuma un norādēm, un regulāri informē sabiedrību par tās aktivitātēm un pilsoņu tiesībām vēlēšanu kampaņu laikā. Pirms 2022. gada Saeimas vēlēšanām DVI izstrādāja datu aizsardzības vadlīnijas.

Sociālās iekļaušanas domēna dati norāda uz vidēja riska stāvokli (58%), jo pastāv labi attīstīts universāls tiesiskais regulējums cīņai pret naida runu, bet nav īpaša regulējuma naida runas novēršanai tiešsaistē. Vienlaikus pastāv daudzi šķēršļi, piemēram, instrumentu trūkums, garš izmeklēšanas process un ilga tiesvedība, kuru dēļ Latvijā naida runu ir grūti apkarot. Lai arī ir izveidoti rīki un iespējas, kā ziņot par naida runu, informācija medijos liecina, ka policijas ieskatā naida runa ne vienmēr ir bīstama, ja vien upurim nav nodarīts reāls kaitējums. Tādējādi cietušo tiesību aizstāvības process ir sarežģīts.

Vairākas iestādes Latvijā realizē stratēģiskus dezinformācijas novēršanas pasākumus. Pēc garām diskusijām 2020. un 2021. gadā Latvijā tomēr netika izveidots speciāls regulējums dezinformācijas novēršanai, tā vietā tika lemts izmantot pastāvošo regulējumu. Vienīgā ilgtspējīgā faktu pārbaudes organizācija ir pētnieciskās žurnālistikas centra RE:Baltica iniciatīva RE:Check. Faktu pārbaudes saturs sabiedriskajā radio un SM mājaslapā LSM.lv parādās ik nedēļu. Mediji īsteno arī vairākas faktu pārbaudes un dezinformācijas apkarošanas iniciatīvas, kuras sponsorē Mediju atbalsta fonds vai citi donori, lai motivētu komercmedijus iekļaut saturā faktu pārbaudes materiālus. 2022. gadā Latvijā netika īstenoti regulāri dezinformācijas pētniecības projekti, bet daži piemēri parāda, ka dezinformācijas pētniecība ir sadrumstalota.

3.1. Fundamentālā aizsardzība (21% - Zems risks)

]Fundamentālās aizsardzības rādītāji atspoguļo mediju nozares regulējuma pamatu katrā mūsdienu demokrātijā. Ar to palīdzību tiek novērtētas vairākas iespējamās riska jomas, tostarp vārda brīvības un tiesību uz informāciju garantiju esamība katras valsts regulējumā un šo tiesību īstenošana; žurnālistu statuss katrā valstī, ieskaitot viņu aizsardzību un iespējas veikt darba pienākumus; to valsts pārvaldes iestāžu neatkarība un efektivitāte, kuru kompetencē ir mediju jomas regulācija, kā arī tradicionālo mediju pieejamība un iedzīvotāju piekļuve internetam.

Salīdzinot ar 2021. gadu (MPM2022), riska līmenis samazinājies visās pētījuma domēna **Fundamentālā aizsardzība** aptvertajās jomās. Stabīlā situācija noteica zema riska līmeni rādītājā **Vārda brīvības aizsardzība**, kurā ietilpst starptautiski pieņemtu vārda brīvības standartu izpilde. Latvija ir pārņēmusi ES Trauksmes cēlēju direktīvu (Directive 2019/1937), pēc tam apstiprinot jaunu Trauksmes celšanas likumu, kurš stājās spēkā 2022. gadā ([Latvijas Vēstnesis, 2022/24B.1](#)). 2022. gadā visi domēna **Fundamentālā aizsardzība** rādītāji bija zema riska līmenī, izņemot rādītāju **Žurnālistu profesionālisms, standarti un aizsardzība**, kurš bija vidēja riska līmenī.

Vārda brīvības aizsardzība uzrāda zemu risku (26%). Latvijas vārda brīvības regulācija atbilst starptautiskiem standartiem; Latvija ir pievienojusies visām starptautiskās cilvēktiesību un vārda brīvības konvencijām. Vārda brīvība ir skaidri definēta un garantēta [Satversmē](#). Tās pašas normas attiecas arī uz tiešsaistes vidi. Vārda brīvības ierobežojumi arī ir noteikti Satversmē, ierobežojumiem ir skaidrs mērķis, un tie atbilst Eiropas Cilvēktiesību konvencijas (ECHR) 10.(2) panta nosacījumiem.

Valsts lielākoties patvaļīgi neiejaucas tiešsaistes satura filtrēšanā, bloķēšanā un/vai dzēšanā. Tomēr 2022. gadā tika pieņemti jauni noteikumi, kas potenciāli apdraud vārda brīvību un pieļauj iespēju bloķēt interneta portālus. Pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā Latvijas Saeima pieņēma grozījumus Elektronisko sakaru likumā ([Latvijas Vēstnesis, 144, 28.07.2022](#)). Grozījumi nosaka, ka Nacionālajai elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei (NEPLP) pēc varasiestāžu ieteikuma ir tiesības Latvijas teritorijā ierobežot pieeju mājaslapām, kuras apdraud vai varētu apdraudēt valsts drošību vai sabiedrisko kārtību. Lai pieņemtu šādu lēmumu, nepieciešams ne vien NEPLP, bet arī citas kompetentas iestādes viedoklis, kā arī paredzētas tiesības apstrīdēt lēmumu tiesā. Krievijas kara Ukrainā dēļ 2022. gada 7. martā tika pieņemti grozījumi Elektronisko plašsaziņas mediju likumā ([Latvijas Vēstnesis, 118, 28.07.2010](#)), lai stiprinātu

NEPLP pienākumu uzraudzīt elektronisko mediju saturs atbilstību nacionālās drošības interesēm.

NEPLP skaidro savu rīcību, reaģējot uz Latvijas apdraudējumu Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā kontekstā, kad pieņemti lēmumi, kas saistīti ar Latvijas Republikas drošības apdraudējumu ([NEPLP, 06.07.2022](#)). Pieņemot lēmumu ierobežot kāda medija darbību, NEPLP balstās uz Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21. pantu. Padomei ir tiesības lemt par kanāla apraides aizliegumu, ja tā darbība apdraud citas valsts teritoriālo integritāti, suverenitāti vai neatkarību. Pēc NEPLP paustā, vajadzība nodrošināt minētos aspektus attaisno atsevišķu pamattiesību ierobežošanu. 2022. gada novembrī NEPLP bloķēto mājaslapu sarakstā bija 743 domēni ([NEPLP, 22.07.2022](#)). NEPLP 2022. gadā ierobežoja 169 mājaslapas, kuru izplatītais saturs apdraudēja vai varēja apdraudēt valsts drošību vai sabiedrisko kārtību, sacīja NEPLP locekle Ieva Kalderauska.

Tiesību uz informāciju aizsardzība uzrāda zema riska līmeni (13%). Piekļūvi informācijai regulē Informācijas atklātības likums ([Latvijas Vēstnesis, 334/335, 06.11.1998.](#)). 2022. gada sākumā Latvijā tika pieņemts Trauksmes celšanas likums, kas pārņemts no ES Trauksmes cēlēju direktīvas ([Latvijas Vēstnesis, 2022/24B.1](#)). Gada pārskats par trauksmes celšanas statistiku Latvijā (2021) liecina, ka no 527 iesniegumiem par trauksmes celšanu 153 gadījumos tā tika identificēta ([Valsts Kanceleja, 2022](#)).

Latvijas Administratīvo pārkāpumu likums ([Latvijas Vēstnesis, 225, 14.11.2018.](#)) nosaka apelācijas mehānismus konfliktos, kuros iesaistītas valsts institūcijas un citas juridiskas vai fiziskas personas, tostarp par informācijas pieejamības jautājumiem. Kaut gan Latvijā ir spēcīgs juridisks pamats tiesībām piekļūt informācijai, žurnālisti bieži sūdzas par informācijas pieejamības ierobežojumiem valsts iestādēs un varas institūcijās ([Auzāns, 2021, 12. maijs](#)).

Piemērs šādai situācijai rodams 2022. gada priekšvēlēšanu periodā, kad Latvijas premjerministrs Krišjānis Kariņš ilgstoši neatsaucās mediju aicinājumiem piedalīties diskusijās. Dažādi mediji vairāku mēnešu garumā sūtīja Kariņam ielūgumus piedalīties programmās, kurās tiktu diskutēts par premjerministra atbildību par valdības lēmumiem un par Kariņa viedokli par dažādiem svarīgiem notikumiem un pārmaiņām sabiedrībā. Kariņš daudzkārt atteicās piedalīties, pat ja medijs piedāvāja pielāgoties iespējamam diskusijas laikam. Latvijas Žurnālistu asociācija publicēja aicinājumu cienīt žurnālistu darbu un neizvairīties no demokrātiska procesa, kurā žurnālistiem ir tiesības un pienākums uzdot jautājumus premjerministram, kuram savukārt uz jautājumiem jāatbild ([LSM.LV, 09.09.2022](#)).

Informācijas pieejamības sadrumstalotība redzama arī lietā, kurā pētnieciskās žurnālistikas centrs RE:Baltica, nesaņemdam pieprasīto informāciju no Rīgas domes, vērsās administratīvajā tiesā. Rīgas administratīvā apgabaltiesa daļēji apmierināja RE:Baltica žurnālistu prasības pret Rīgas domi par informācijas nepieejamību žurnālistiem ([RE:Baltica, 18.04.2019](#)). Žurnālisti vēlējās saņemt informāciju, kā tiek tērēta nauda, kas piešķirta pašvaldības uzņēmumam Riga.lv. Rīgas dome informāciju nedeava, aizbildinoties ar komercnoslēpumu un pienākumu aizsargāt Riga.lv darbinieku privātumu. Administratīvā tiesa lēma, ka žurnālisti pieprasījuši informāciju par darbinieku algām objektīvu iemeslu dēļ, un lika domei informāciju atklāt.

Žurnālistu profesionālisms, standarti, aizsardzība uzrāda vidēja riska (40%) līmeni. Latvijas Žurnālistu asociācija (LŽA) aktīvi aizstāv redakcionālo neatkarību un atbalsta žurnālistus, kuri ievēro profesionālos standartus, kā arī iesaistās publiskās diskusijās par mediju un žurnālistu neatkarību un profesionalitāti. Liela problēma ir tajā, ka neliela daļa Latvijas mediju profesionāļu ir profesionālo NVO locekļi. No kopā aptuveni 2000 Latvijas žurnālistiem ([Šulmane & Uzule, 2018](#)), tikai 130 2023. gada martā bija LŽA biedri ([LŽA, 31.03.2023](#)). Kaut gan LŽA ir izveidojusi juridiskās palīdzības centru, aktīvi aizstāv žurnālistu intereses un ik

gadu apbalvo izcilākos žurnālistus, zemais biedru skaits skaidrojams ar neattīstītu tradīciju iesaistīties profesionālās asociācijās (Dimants, 2022). Latvijā profesionālās organizācijas ir vājas un savstarpēji konkurējošas. Latvijas Žurnālistu savienība, kas ir padomju laiku organizācijas mantinieci, ir neaktīva, lai arī tai ir arodbiedrības statuss. Atsevišķi SM darbinieki izveidojuši paši savas profesionālās biedrības. Vēl viens šādas situācijas izskaidrojums rodams žurnālistu profesionālās identitātes pašvērtējumā ([Šulmane, 2011](#)). Latvijas žurnālistu profesionālā vide raksturojama kā individuālistiska, fokusēta uz mediju īpašnieku interesēm un auditorijas pieprasījumu, atstājot profesionālo diskursu novārtā.

Worlds of Journalism Survey Latvijā ([Rožukalne, & Ozoliņa, 2022, May 27](#)) liecina, ka apmēram 80% žurnālistu un redaktoru ir pastāvīgs darba līgums, bet algas ir zemas. Apmēram 50% mediju profesionāļu algas 2021. gadā bija zemākas par valstī vidējo. 2022. gadā pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā žurnālisti atzina, ka daži politiķi, atklāti uzbrūkot žurnālistiem, radīja iespaidu, ka kara laikā žurnālistiem aktīvi jāaizstāv valsts pozīcija, nevis jāpiedāvā profesionāls saturs – tā Jekaterina Safronova, sabiedrisko mediju krievu valodas redakcijas rus.LSM.lv galvenā redaktore.

Žurnālistiem tiešsaistē bieži tiek izteikti fiziski draudi. Vismaz viens no trim Latvijas žurnālistiem saskāries ar apsūkšanu, pazemošanu, publisku darba nosodījumu, rāda WJS dati ([Rožukalne, & Ozoliņa, 2022, May 27](#)). 78% respondentu norādīja, ka ir cietuši no pazemojuma vai naida runas (18% bieži vai ļoti bieži), 72% pieredzējuši darba publisku nonicināšanu, pelšanu (13% bieži vai ļoti bieži), 14% respondentu saskārušies ar vajāšanu. 36% norādīja, ka saskārušies ar citām iebiedēšanas metodēm, 48% saskārušies ar personīgās morāles apšaubīšanu, 23% respondentu dati tika izmantoti safabricētiem vai sagrozītiem ziņojumiem, 24% saskārušies ar personīgas informācijas izplatīšanu, pret 24% vērstas juridiskas darbības un 12% saskārušies ar terorizēšanu un iebiedēšanu. Reģionālo mediju žurnālistus uzbrukumi skar retāk.

2022. gadā tiesu sistēmā nonāca jauna lieta par žurnālistes vajāšanu. 2022. gada 11. martā tiesa pasludināja saīsināto spriedumu krimināllietā par žurnālistes Ingas Sprinģes vajāšanu ([Delfi, 2022, March 3](#)). Jānis Sondars tika notiesāts pēc Krimināllikuma 132.1 panta, un viņam tika piespriests divu mēnešu cietumsods. Lai arī katru gadu publiski pieejama informācija par gadījumiem, ko varētu klasificēt kā stratēģiskās tiesas prāvas pret sabiedrības publisku līdzdalību, regulējumu pret šādām lietām vai to uzraudzības Latvijā nav.

Mediju uzraugošo institūciju neatkarība un efektivitāte vērtēta zema riska līmenī (13%). Latvijas atbildīgās iestādes uzrauga tikai audiovizuālos medijus, nevis presi vai interneta medijus. Kopš 2021. gada augusta mediju regulācijā un uzraudzībā iesaistītas divas iestādes: elektronisko mediju regulators NEPLP, kā arī Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (SEPLP), kura ir SM (Latvijas Televīzija, Latvijas Radio) kapitāldaļu turētāja.

Mediju uzrauga un regulatora NEPLP locekļu izvēles procedūra ir daļēji efektīva. Kā noteikts Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā, de jure process ir demokrātisks, caurredzams un objektīvs. Faktiski process nav neatkarīgs no politiskas ietekmes, jo partiju frakcijas var vienoties par kandidātiem, izvērtējot savas vīzijas par mediju regulatora darbību un attīstību.

Tradicionālo mediju universālā aptvere un interneta pieejamība uzrāda zemu risku (15%). 2022. gadā platjoslas pārklājums valstī uzlabojās, aptverot 93,9% māsaimniecību. 90% abonēja platjoslas pakalpojumus, un interneta ātrums bija 62,55 Mbps. Tiek ievērots interneta neitralitātes princips. Tāpat 2022. gadā uzlabojās SM pārklājums. SM apkopotā informācija liecina, ka 2022. gadā Latvijas Televīzijas pārklājums brīvajā apraides tīklā bija 99,77% Latvijas teritorijas, kas aptver 99,87% iedzīvotāju. SM kopumā

sasniedza 82% iedzīvotāju; 55% lieto Latvijas Televīziju, 48% Latvijas Radio, 43% sabiedrisko mediju portālu LSM.lv ([Latvijas Sabiedriskie Mediji, 2022](#)). 2022. gadā Latvijā strauji uzlabojās 5G interneta pieejamība ([Kanberga, 2022](#)).

Digitālā vide

Fundamentālās aizsardzības domēna rezultāti digitālajā vidē uzrāda zemu risku, bet riska līmenis ir augstāks nekā vispārējā mediju vidē (26%). Vārda brīvība ir skaidri definēta Satversmes 100. pantā: visiem ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi saņemt, uzglabāt un izplatīt informāciju, kā arī izpaust viedokli. Cenzūra ir aizliegta.

Vārda brīvības ierobežojumi noteikti Satversmes 116. pantā. Personu tiesības, kas noteiktas 96., 97., 98., 100., 101., 102., 103., 106. un 108. pantos, var tikt ierobežotas likumā noteiktos apstākļos, kad nepieciešams aizstāvēt citu cilvēku tiesības, valsts demokrātisko iekārtu, sabiedrisko drošību, labklājību un morāli. Satversmes 116. pants paredz arī iespējamus reliģiskās pārliecības izpaušanas ierobežojumus.

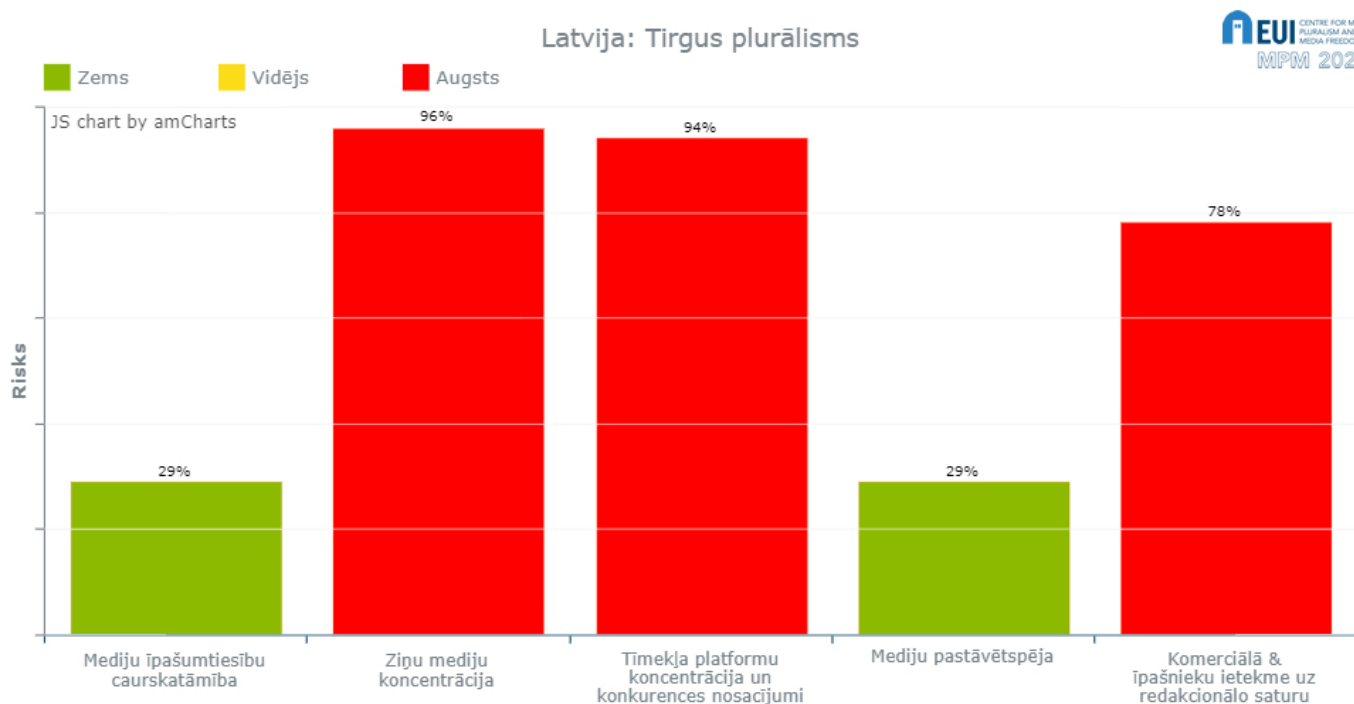
Freedom House Freedom of the Net 2022 ziņojumā informācija par Latviju nav ietverta. Valsts pārsvarā patvaļīgi neiejaucas tiešsaistes satura filtrēšanā, bloķēšanā un/vai dzēšanā. Tomēr 2022. gadā tika pieņemti jauni noteikumi, kas potenciāli apdraud vārda brīvību un pieļauj iespēju bloķēt interneta portālus. Lai arī Latvijas META lietotāji regulāri ziņo, ka viņu konti tikuši bloķēti vai ierobežoti uz laiku pēc citu lietotāju ziņojumiem, piemēram, iesaistoties diskusijās par karu Ukrainā un Ukrainas pozīcijas aizstāvību, Meta Adversarial Threat ziņojumi par 2021. gadu un 2022. gada sākumu neietver informāciju par Latviju.

2021. gada Twitter caurredzamības ziņojumā ietverta viena ziņa par Latviju no uzticamas NVO par ar rases diskrimināciju saistītu tvītu.

12. martā spēkā stājās grozījumi Elektronisko sakaru likumā, kuri nosaka Nacionālajai elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomei (NEPLP) tiesības pēc varasiestāžu ieteikuma Latvijas teritorijā ierobežot pieeju mājaslapām, kuras apdraud vai varētu apdraudēt valsts drošību vai sabiedrisko kārtību, liedzot piekļuvi domēna nosaukumam vai interneta protokola (IP) adresei. Lai šādu lēmumu pieņemtu, vajadzīgs ne vien NEPLP, bet arī citas kompetentas iestādes viedoklis, kā arī tiesības lēmumu apstrīdēt tiesā. Likuma grozījumu pieņemšanu veicināja Krievijas iebrukums Ukrainā un ES sankcijas.

3.2. Tirgus plurālisms (65% - Vidējs risks)

Tirgus plurālisma rādītāju analīzes uzmanības lokā ir mediju plurālismu ietekmējošie ekonomiskie riski, ko rada mediju īpašumtiesību caurskatāmības trūkums un koncentrācija, mediju nozares nozares ilgtspējas rādītāji, žurnālistikas komerciāla ietekmēšana. Pirmais rādītājs pārbauda mediju īpašumtiesību caurskatāmības regulējumu un tā efektivitāti. Ziņu mediju (ziņu veidošana) un tiešsaistes platformu (ziņu vārteja) konkurences ierobežojumi un ārējais plurālisms tiek vērtēts atsevišķi, nodalot datus par horizontālo un starpmediju koncentrāciju; papildinot tos ar datiem par tiešsaistes reklāmas tirgus koncentrāciju un konkurences nosacījumiem. Mediju ilgtspējas rādītājs analizē ienākumu un nodarbinātības tendenci, saistībā ar IKP tendencēm. Pēdējā rādītāja mērķis ir novērtēt tirgus daudzveidības riskus, ko uzņēmējdarbības intereses var radīt redakcionālā satura ražošanai, gan no komerciālu interešu, gan no īpašnieku ietekmes viedokļa.

Tirgus plurālisma domēna rādītājos konstatēts vidējais, bet kopumā tas ir augstākais riska līmenis, salīdzinot ar citām jomām (65%). Trijos domēna rādītājos riska līmenis ir augsts, divos tas ir zems. Kaut gan vidējais riska vērtējums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu nav būtiski mainījies, tas ir palielinājies divos rādītājos – **Mediju pakalpojumu sniedzēju plurālisms** un **Digitālā tirgus plurālisms**.

Mediju īpašnieku caurredzamība uzrāda zemu riska līmeni (29%). Rādītājs kopš iepriekšējā vērtējuma (vidējs riska līmenis) ir uzlabojies. Pēc izmaiņām regulējumā 2021. gadā, informācija par visu mediju firmu (prese, elektroniskie, digitālie mediji) īpašniekiem bez maksas pieejama LR Uzņēmumu reģistrā. Reģistrējot mediju uzņēmumu, dati par īpašniekiem un patiesā labuma guvējiem jānorāda LR Uzņēmumu reģistram. Elektroniskajiem medijiem šī informācija jāsniedz arī NEPLP, kura publicē informāciju par licencētu mediju īpašniekiem savā mājaslapā. Tai pat laikā Latvijas uzņēmējdarbības vai mediju regulējums neliek atklāt akciju sabiedrību īpašniekus. Mediju īpašnieku caurskatāmība uzlabojusies, tomēr to varētu ierobežot ES tiesas spriedums neatklāt informāciju par patiesajiem uzņēmumu īpašniekiem, tādējādi mazinot caurredzamību arī mediju uzņēmumu jomā ([LŽA, 2022, November 29](#)).

Mediju pakalpojumu sniedzēju plurālisms norāda uz augsta riska situāciju – 96% (86% gadu iepriekš). Mediju tirgus konkurences regulējums neparedz horizontālas vai starpmediju koncentrācijas ierobežojumus. Koncentrācija var tikt izvērtēta tikai mediju uzņēmumu apvienošanās gadījumos, kad Konkurences padome

izvērtē, vai elektronisko mediju tirgus daļa nepārsniedz 35% un citu mediju tirgus daļa nepārsniedz 40%, kā noteikts Konkurences likumā ([Latvijas Vēstnesis, 151, 23.10.2001](#)). Horizontālās koncentrācijas analīze parāda, ka trūkst datu par laikrakstu tirgus koncentrāciju 2022. gadā. Tāda pat situācija redzama top 4 mediju īpašnieku tirgus daļā. Mediju regulējums neparedz medija licenču skaita, auditorijas proporcijas, izplatīšanas u.c. ierobežojumus preses un interneta mediju tirgū. Top 4 tiešsaistes mediju tirgus daļa ir 63% un to auditorijas daļa ir 68%. Konkurences likumā ir universāls noteikums, kas definē dominējošo pozīciju tirgū, kad viens dalībnieks ieņem 40% tirgus. Audiovizuālo mediju segmentā koncentrācijas regulējums ir stingrāks, tas nosaka, ka dominējošā pozīciju veido no 35% tirgus daļas. Dominējošā pozīcija tirgū tiek analizēta tikai uzņēmumu apvienošanās gadījumos. Elektronisko plašsaziņas līdzekļu nozares attīstības nacionālās stratēģijas 2023.–2027. gadam ([Latvijas Vēstnesis, 2, 03.01.2023.](#)) dati liecina, ka top 4 audiovizuālo mediju tirgus daļa ir 96% un auditorijas koncentrācija – 43%. Novērots augsts horizontālās koncentrācijas līmenis citos mediju sektoros. Top 4 radio īpašnieku tirgus daļa ir 83%, auditorijas koncentrācija – 72%.

Digitālā tirgus plurālisms novērtēts augsta riska līmenī – 94% (88% 2021.gadā). Digitālie mediji kļuvuši par ietekmīgāko mediju segmentu gan auditorijas lietojuma, gan reklāmas ieņēmumu ziņā. Interneta reklāmai vienīgajai 2022. gadā redzams pieaugums ([LRA, 2023, February 2023](#)). Tādējādi koncentrācija digitālo mediju vidē aug, jo vairāki lieli mediju uzņēmumi, kuri piedāvā dažādas platformas un palielina piedāvāto pakalpojumu klāstu, savā starpā sadala reklāmas tirgu un auditoriju. Mediju regulējumā nav noteikti sliekšņi vai citi, objektīvos kritērijos balstīti, ierobežojumi augsta starpmediju koncentrācijas līmeņa ierobežošanai.

Mediju dzīvotspēja vērtēta zema riska līmenī (29%), novērojams kritums no vidēja riska līmeņa 2021. gadā. Mediju dzīvotspēju ietekmē ekonomiskās grūtības, kas saistītas ar karu Ukrainā un tā izraisīto enerģijas krīzi un inflāciju Eiropā. Patēriņa cenas Latvijā gada griezumā pieauga par 17%, kas atstāja iespaidu uz mediju uzņēmumiem. Izmaiņas reklāmas tirgū arī noteica ekonomiskie procesi. 2022. gadā, salīdzinot ar 2021. gadu, reklāmas tirgus apjoms pieauga par 11,8%, sasniedzot 84,4 miljonus eiro un pārsniedzot pirmspandēmijas līmeni 2019. gadā. 2022. gadā avīžu reklāmas ieņēmumu proporcija bija 2,1%, interneta reklāmas – 25,2%, TV – 43,1%, radio – 13%, žurnālu – 4% ([LRA, 2023, February 2023](#)). 2022. gads sākās ar cerībām par labu tirgus izaugsmes dinamiku, bet 24. februārī līdz ar Krievijas iebrukumu Ukrainā tirgū tika ieviestas negaidītas korekcijas.

Latvijas mediju tirgus ir lingvistiski sadalīts un sastāv no medijiem latviešu un krievu valodās, ņemot vērā, ka apmēram 35% Latvijas iedzīvotāju ikdienā lieto krievu valodu un medijus krievu valodā ([NEPLP/Latvijas Fakti, 2022](#)). Saistībā ar Krievijas pilna mēroga iebrukumu Ukrainā Latvijas mediju uzraugs NEPLP bloķēja Krievijas varas kontrolētus TV kanālus, tādējādi izmainot iespējas reklāmdevējiem sasniegt krieviski runājošu auditoriju. Kara sākumā reklāmdevēji un mediju aģentūras pārskatīja savus interneta reklāmas lēmumus, lai pārliecinātos, ka interneta reklāmas nenonāk pie auditorijas ar Krievijas propagandas saturu un citu karu atbalstošu portālu starpniecību. Agrā pavasarī sekoja virkne NEPLP lēmumu bloķēt visus Krievijas varasiestāžu kontrolētos TV kanālus Latvijā. Tādējādi, kanālu skaitam strauji sarūkot, bet pieprasījumam paliekot augstam, ētera laiks bija pārpildīts un cēlās televīzijas reklāmas cena. Kara kontekstā daudzi reklāmdevēji pārskatīja reklāmas plānus krievvalodīgajos medijos; kritās reklāmu skaits krievu valodā iznākošajos žurnālos un avīzēs. Reklāmas segments žurnālos kopumā krities par 5% un avīzēs par 8,2% ([LRA, 2023, February 23](#)).

Reklāmas ieņēmumi Latvijā vienmēr bijuši salīdzinoši zemi un ir lielā mērā atkarīgi no auditorijas abonēšanas maksājumiem un avīžu mazumtirdzniecības pārdošanas apjoma. Iedzīvotāju skaita un

auditorijas samazināšanās, un inflācijas pieauguma dēļ vietējie mediji nonāca ļoti sarežģītā situācijā, liecina Reģionālo mediju asociācijas informācija. Latvijas mediji meklē un īsteno dažādas papildu ienākumu stratēģijas, piemēram, maksu par digitālo mediju platformām, pūļa finansējumu, labdarības kampaņas, auditorijas piedāvāšanu sadarbības partneriem, piemēram, caur mūžizglītības platformām, kultūras tūrismu, mediju uzraudzības pakalpojumiem, konferencēm, pasākumu tiešraidēm utt. Latvijas mediju, īpaši reģionālo, dzīvotspēju lielā mērā nosaka Latvijas Mediju atbalsta fonda finansējums, kuram var kvalificēties projektu konkursa kārtībā. 2022. gadā MAF budžets tika celts par 3,7 miljoniem eiro līdz 4,5 miljoniem ([SIF, 2022](#)). 2,1 miljoni eiro bija pieejami nacionālajiem medijiem, 1,2 miljoni reģionālajiem un 816,415 eiro vietējiem medijiem dažādās tematu kategorijās ([Kultūras ministrija, 2022, 15. janvāris](#)). 2022. gadā tika izstrādāta speciāla programma Latgales mediju vides stiprināšanai, piešķirot Latgales reģionālajiem medijiem vairāk nekā 390 tūkstošus eiro ([SIF, 2022, 8. augusts](#)). Jāmin, ka MAF nodrošina finansējumu tikai medijiem latviešu valodā.

Ārpus valsts tiešajiem un netiešajiem atbalsta mehānismiem, mediju apmācības, inovācijas, konsultācijas piedāvā Baltijas Mediju izcilības centrs, kura projektus finansē starptautiskas un vietējas organizācijas, kā arī dažādu valstu vēstniecības, piemēram, Britu padome, Latvijas Republikas Ārlietu ministrija, Ziemeļvalstu Ministru padomes birojs Latvijā, Dānijas Kultūras institūts Igaunijā, Latvijā un Lietuvā, Kanādas vēstniecība Latvijā, Eiropas Demokrātijas fonds, Latvijas Republikas vēstniecība Vācijas Federatīvajā Republikā, ASV vēstniecība Latvijā, Ārlietu un sadraudzības lietu birojs, Norvēģijas valdība ([BCME, 2023](#)). Lielu daļu atbalsta saņem krievvalodīgie mediji.

Redakcionālā neatkarība no komerciālas un īpašnieku ietekmes liecina par augsta riska situāciju - 78%. Situācija nav mainījies, un tas ir saistīts ar regulējuma un pašregulācijas īpatnībām. Latvijas mediju regulējums neparedz nekādus mehānismus, kas piešķirtu aizsardzību žurnālistiem mediju īpašnieku vai redakcionālā virziena maiņas gadījumā. Izvērtējot mediju pašregulācijas dokumentus, netika konstatēti nekādi pasākumi vai struktūras, kas aizsargātu žurnālistus mediju īpašnieka maiņas gadījumā. Nav arī normu, kas saistītas ar redaktoru iecelšanas vai izslēgšanas no komerciālas ietekmes procesa neatkarību.

Žurnālistu arodbiedrības darbojas tikai SM organizācijās; žurnālistu kopējā profesionālā arodbiedrība ir vāja un būtībā nefunkcionējoša, lai gan Latvijas Žurnālistu savienībai ir arodbiedrības statuss un tiesības. Turklāt Latvijas plašsaziņas mediju darbību regulējošajos normatīvajos aktos nav noteikts neviens regulējums, tostarp iekšējās struktūras vai pašregulācijas instrumenti, kas nodrošinātu, ka lēmumus par redaktora iecelšanu amatā un atlaišanu neietekmē komerciālas intereses. Pētot ziņu mediju profesionālās ētikas kodeksus un Latvijas mediju ētikas padomes kodeksu, netika atrastas normas, kas attiektos uz redaktoru iecelšanas vai atlaišanas procesa neatkarību no komerciālās ietekmes.

Digitālā vide

Digitālā tirgus plurālisma indikatori uzrāda vidēja riska situāciju (56%). Šajā jomā trūkst datu, tāpēc precīzs novērtējums nav iespējams. Platformu auditorijas dati liecina, ka Latvijas iedzīvotāji izmanto tiešsaistes ziņu platformas (45%) un sociālo tīklu platformas un blogus (41%) lielākā mērā nekā ES vidēji, savukārt 63% seko ikdienas ziņām sociālajos medijos ([Eurobarometer, 2022](#)). Nav pieejami dati par digitālo platformu ietekmi uz tirgu. Riska līmeni šajā jomā palielina tas, ka četru populārāko tiešsaistes reklāmas dalībnieku tirgus daļa nav zināma, kā arī datu trūkums par četru populārāko tiešsaistes dalībnieku auditorijas daļu. Latvijā nav noteikumu, kas novērstu augstu koncentrācijas līmeni digitālajā vidē un ņemtu vērā mediju nozares specifiku un digitālo evolūciju.

Svarīgākais jautājums mediju tirgū ir saistīts ar globālo platformu ietekmi uz reklāmas investīciju apjomu. Latvijas Reklāmas asociācijas sniegtie dati liecina, ka piecas platformas piesaista aptuveni pusi no visām reklāmas investīcijām Latvijā. Izmantojot Valsts ieņēmumu dienesta datus, Latvijas Reklāmas asociācija lēš, ka starptautiskās platformas 2018. gadā piesaistīja 81,7 miljonus eiro, bet 2019. gada pirmajos desmit mēnešos - 104,5 miljonus eiro ([LRA, 2021](#)). Citu mediju reklāmas tirgus apjoms 2018. gadā sasniedza 85 miljonus eiro. Taču Latvijā nav izstrādāti noteikumi, piemēram, nodokļu shēmas digitālajiem pakalpojumiem, lai novērstu globālo platformu ietekmi uz nacionālo mediju tirgu.

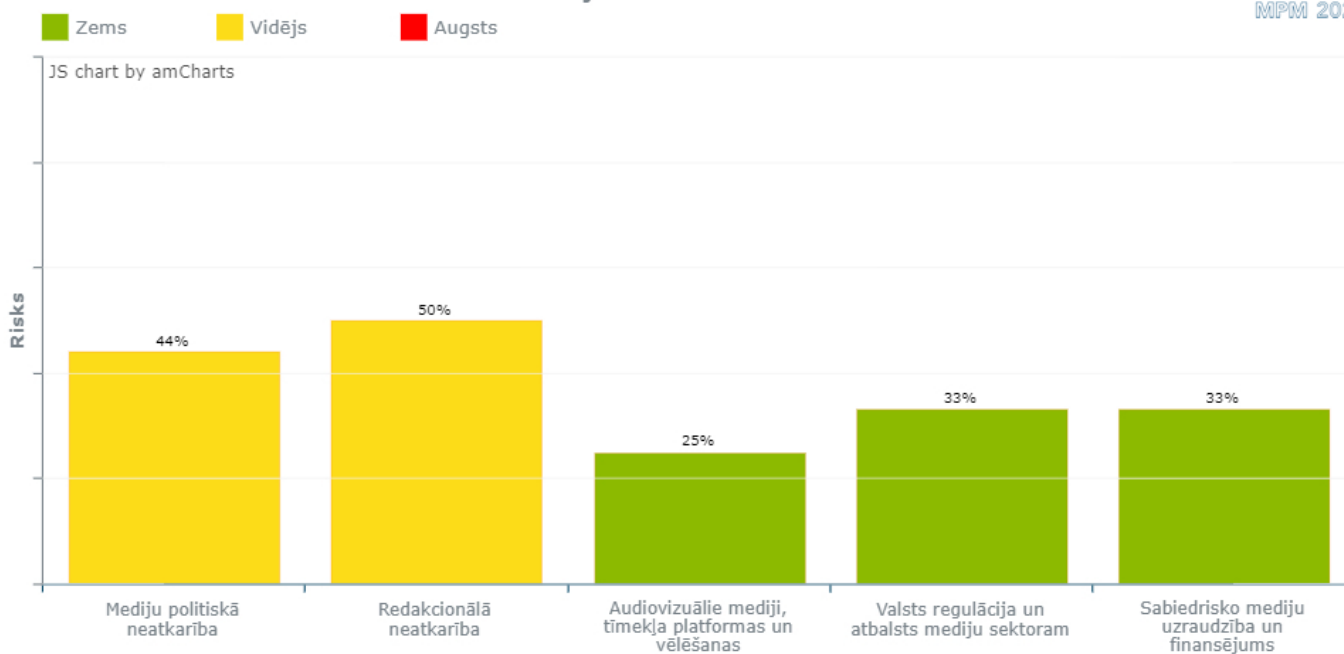
Latvija joprojām nav pieņēmusi Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2019/790 (2019. gada 17. aprīlis) par autortiesībām un blakustiesībām digitālajā vienotajā tirgū un par grozījumiem Direktīvā 96/9/EK un Direktīvā 2001/29/EK (1) ([EUR-Lex, n.d.](#)).

Salīdzinoši labs rezultāti šajā pētījuma daļā iegūti, analizējot mediju īpašumtiesību caurskatāmības rādītājus un plašsaziņas mediju dzīvotspējas stabilitātes datus.

3.3. Politiskā neatkarība (37% - Vidējs risks)

Ar politiskās neatkarības rādītāju palīdzību tiek novērtēts to regulējuma un pašregulācijas nosacījumu pastāvēšana un efektivitāte, kas izveidoti ar mērķi aizsargāt ziņu veidošanu, izplatīšanu un pieejamību no politiskiem viedokļiem un politiskās ietekmes. Precīzāk, ar šīs grupas indikatoru palīdzību tiek novērtēta valsts un politiskās varas ietekme uz mediju tirgu un sabiedrisko mediju neatkarību. Turklāt šajā indikatoru grupā iekļauts vērtējums par mediju pašregulācijas lomu redakcionālās neatkarības un daudzveidīgas politiskās informācijas un viedokļu pieejamības nodrošināšanā, to īpaši attiecinot uz vēlēšanu periodiem.

Latvija: Politiskā neatkarība

Situācija **Politiskās neatkarības** jomā nav mainījies un paliek vidēja riska līmenī (37%). Divi indikatori norāda uz vidēja riska situāciju un trīs uz zemu risku.

Mediju politiskā neatkarība uzrāda vidēju riska līmeni (44%). Latvijā nav likumu, kas regulētu saiknes starp mediju īpašniekiem un valdošajām partijām, partiju atbalstītājiem vai politiķiem. Realitātē interešu konflikts laiku pa laikam parādās, bet šī principa pārkāpumi nav regulāri. Pēc garām diskusijām 2020. gadā tika mainīts Pašvaldību likums ([Latvijas Vēstnesis, 215. 04.11.2022.](#)), kas izslēdza iespēju pašvaldībām dibināt medijus. Izmaiņu rezultātā 2022. gada novembrī Daugavpils un citas pašvaldības, kurām piederēja avīze Latgales Laiks, pārdeva savas īpašumtiesības ([Smagare, 2022, 26. novembris](#)). Attiecībā uz konkrētiem plašsaziņas mediju segmentiem, analizējot īpašumtiesību struktūru, veikspēju un plašsaziņas mediju ziņas par audiovizuālo plašsaziņas mediju tirgus galvenajiem dalībniekiem, nav pamata uzskatīt, ka kāda no lielākajām plašsaziņas mediju kompānijām būtu politiski ietekmēta. Šo situāciju atvieglo tas, ka ES sankciju rezultātā un saistībā ar regulējuma izmaiņām Krievijas pilna mēroga iebrukuma izraisītā kara Ukrainā kontekstā ir aizliegti daudzi Krievijas valsts kontrolēti TV kanāli. Lielākie vietējie digitālie mediji, kā Delfi, Tvnet, Apollo.lv, darbojas bez politiskās kontroles. Vienīgā ziņu aģentūra LETA pieder Igaunijas mediju korporācijai Postimees Grupp, un nav pierādījumu par tās īpašnieku politiskajām saiknēm, galveno darbinieku piederību partijām vai tendenciozu redakcionālo politiku.

Redakcionālā neatkarība Latvijā novērtēta vidējā riska līmenī (50%). Liberālās regulējuma pieejas dēļ plašsaziņas līdzekļu likumi vai pašregulācijas pasākumi negarantē redakcionālo neatkarību gadījumos, kad tiek iecelti un atlaisti no darba mediju organizāciju galvenie redaktori. Salīdzinājumā ar 2022. gadu rādītājs ir uzlabojies, jo pētījuma laikā netika konstatēti konkrēti gadījumi, kas ļautu izdarīt secinājumus par plašsaziņas mediju redaktoru neatkarības situācijas izmaiņām. 2021. gadā veikta aptauja ([Rožukalne &](#)

[Ozolīna, 2022. May 27](#)) parāda, ka žurnālisti vērtē savu autonomijas līmeni kā augstu (96% respondentu); 82% respondentu vērtē Latvijas medijus kā neatkarīgus un 72% uzskata, ka politiskas ietekmes uz viņu profesionālo darbību nav vai tā ir zema. “Daži politiķi laiku pa laikam kritizē plašsaziņas medijus vai žurnālistus, un to varētu interpretēt kā spiediena formu. Kamēr tas patiešām ir ļoti problemātiski, šos gadījumus lielākoties var saistīt ar atsevišķu politisko spēku taktiku un tā nepārstāv nedz parlamenta, nedz valdības politisko virzienu”, norāda mediju eksperts, Vidzemes augstskolas asociētais profesors Jānis Buholcs.

Rādītājs **Audiovizuālie mediji, tiešsaistes platformas un vēlēšanas** novērtēts zema riska līmenī (25%), tas atspoguļo kopējo situāciju dažādos mediju segmentos. Prasība nodrošināt ziņu un informācijas programmu objektivitāti un neitralitāti, nodalīt ziņas no viedokļiem, kā arī ziņu un informācijas satura atbilstība profesionālās ētikas pamatprincipiem ir noteikta Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā ([Latvijas Vēstnesis, 118, 28.07.2010.](#)), kā arī visos pašregulācijas aktos. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums garantē Latvijas SM neatkarību. Garantijas attiecas uz visu saturu, ieskaitot ziņas.

Ekspertu grupas veikta SM satura analīze pirmajos Krievijas izraisītā kara Ukrainā mēnešos ([SEPLP, 2022, 24. maijs](#)) un pētījums par politisko partiju atspoguļojumu norādīja, ka SM ziņu saturs ir sabalansēts, daudzveidīgs un profesionāli augstvērtīgs ([SEPLP, 2022, 28. novembris](#)). Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums ([Latvijas Vēstnesis, 323, 01.12.2020.](#)) nosaka juridiskās normas un definē SM pienākumu nodrošināt ētera laiku priekšvēlēšanu kampaņai. “Pagājušajā gadā notika parlamenta vēlēšanas Latvijā, un šajā kontekstā SM sniegumu var īpaši novērtēt. Kopumā visas politiskajām partijām bija iespēja paust savu viedokli. Partijām, kas veido valdību, ir lielāka ētera pieejamība, bet to grūti novērst,” uzskata mediju eksperts Jānis Buholcs.

Latvijas mediju priekšvēlēšanu regulējums neprecizē iespēju, ka partiju pārstāvji tiktu līdzvērtīgi atspoguļoti komercmediju saturā. Tomēr profesionāli komerciālie mediji, kas piedāvā ziņas un aktuālo notikumu analīzi, ievēro dažādu politisko partiju un politisko personību atspoguļojuma samērīgumu. Vidzemes Augstskolas asociētais profesors Jānis Buholcs sacīja, ka “privātajiem medijiem var būt politiskie uzskati un partijas, kuras viņi atbalsta vairāk nekā citas. Pirms vēlēšanām šī prakse nenonāca pretrunā ar vispārpieņemtajām plašsaziņas mediju profesionālajām normām. Dažos gadījumos konkrētu kandidātu popularizēšana var neizrietēt no redakcionālās neatkarības trūkuma, bet gan no “slinkās žurnālistikas” un vājā profesionāla vērtējuma, pievēršot uzmanību skaļām politiķu uzvedības izpausmēm.”

Partiju iespējas iegādāties reklāmas vietu dažādos medijos, lai nodrošinātu komunikāciju ar vēlētajiem pirms vēlēšanām, regulē Politisko organizāciju finansēšanas likums ([Latvijas Vēstnesis, 114, 02.08.1995.](#)) un uzrauga Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs. Tas ietver normatīvo regulējumu, kas nodrošina, ka sabiedrība apzinās, ka ziņojums ir apmaksāta politiska reklāma un nosaka pienākumu, pirmkārt, atklāt politiskās reklāmas sponsoru, otrkārt, atzīmēt, ka saturs ir politiska reklāma. Šo jautājumu regulē Reklāmas likums ([Latvijas Vēstnesis, 7, 10.01.2000.](#)) un Priekšvēlēšanu aģitācijas likums ([Latvijas Vēstnesis, 199, 19.12.2012.](#)).

Valsts resursu regulācija un atbalsts mediju sektoram norāda uz zemu risku (33%), uz robežas ar vidēja riska līmeni. Pastāv skaidri un caurredzami noteikumi par tiešu un netiešu subsīdiju sadali medijiem. Kopš 2018. gada tiešas subsīdijas nodrošina arī Mediju atbalsta fonds (MAF), kurš piešķir līdzekļus kvalitatīva žurnālistikas satura izveidei komercmedijos. 2022. gadā MAF līdzekļu apjoms bija 4,5 miljoni eiro ([SIF, 2022.](#)). MAF mērķis ir tieši atbalstīt kvalitatīva žurnālistikas satura veidošanu komercmedijos. Līdzekļu piešķiršanas mehānisms ir skaidrs un pārredzams. Netiešās subsīdijas medijiem Latvijā gan

vēsturiski, gan tagad sniedz vairāki atbalsta mehānismi: 1) daļēji kompensējot abonēto preses izdevumu piegādes nodrošināšanas izmaksas; 2) samazināta PVN likme 5% apmērā (kopš 2022. gada).

Riska līmeņa palielināšanās ir saistīta ar “valsts reklāmas” situāciju. Latvijas normatīvajos dokumentos nav termina “valsts reklāma”. Tomēr ministrijas, valsts kapitālsabiedrības un pašvaldības izmanto nodokļu maksātāju naudu informatīvajām un/vai sociālajām kampaņām. Šīm vajadzībām piešķirtā nauda tiek sadalīta atbilstoši publiskā iepirkuma procedūrām. “Tā ir liela pretruna, kad nacionālie mediji pieprasa valsts atbalstu, lai pārvarētu reklāmas ienākumu kritumu, ko izraisa globālu platformu ietekme, bet valsts institūcijas finansē globālas platformas ar nodokļu naudu, kad izvietoj tajās savas reklāmas kampaņas” norādīja Preses izdevēju asociācijas izpilddirektors Guntars Kļavinskis.

SM pārvaldības un finansēšanas neatkarība tika novērtēta zema riska līmenī - 33%. 2022. gads bija ļoti nozīmīgs Latvijas SM neatkarības stiprināšanai. Jaunā Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (SEPLP) turpināja tiekties pēc politiķu akcepta par vienota sabiedriskā medija koncepcijas īstenošanu un koncepcijas, kas nodrošinātu SM finansēšanas modeļa izmaiņas, apstiprināšanas. Latvijas SM pašlaik ir starp vissliktāk finansētajiem ES, lai gan uzticēšanās tiem pārsniedz ES vidējo līmeni (51%; 49% – ES vidējais rādītājs) ([Eurobarometer, 2022](#)). 2022. gadā padome organizēja Latvijas Televīzijas un Latvijas Radio jaunās valdes atlases konkursu un katrā sabiedriskā medija organizācijā apstiprināja trīs jaunus valdes locekļus; to galvenais uzdevums ir vadīt sabiedrisko mediju apvienošanās procesu. Jaunā SM padome izveidoja sabiedrisku konsultatīvu platformu, kurā darbojas dažādu plašsaziņas mediju, kultūras un izglītības NVO un augstskolu pārstāvji; tika izveidots sabiedrisko mediju ombuda amats ([SEPLP, n.d.](#)). Pēc 2022. gada vēlēšanām politiķi atbalstīja SM apvienošanās plānu, un savu darbu sāksi arī darba grupa finansējuma modeļa maiņai ([SEPLP, 2023.16. marts](#)). Taču 2022. gadā, kad SM bija nepieciešami papildu līdzekļi, lai radītu saturu par karu Ukrainā un kompensētu inflācijas radīto izmaksu pieaugumu, SM organizācijām bija pastāvīgi jāpierāda, ka to finansējuma līmenis ir nepietiekams visu uzdevumu izpildei ([SEPLP, 2023. 3. janvāris](#)).

SEPLP izstrādāto divu SM organizāciju apvienošanas modeli un gatavību mainīt finanšu modeli no 2022. gada 1. oktobra Saeimā atbalstīja 2023. gada sākumā. Taču pēc dažām nedēļām izmaiņas tika atliktas ([Kincis, M. 2023, 29. marts](#)). Šie procesi liecina par politiskās gribas trūkumu, lai nodrošinātu pietiekamu un paredzamu SM finansēšanu. 2022. gads arī parāda politiskā spiediena piemēru, kad aizsardzības ministrs Artis Pabriks, kurš bija neapmierināts ar intervētāja izvēli SM programmā, publiski solīja neatbalstīt SM finansējuma palielināšanu ([Brauna, 2022, 5. aprīlī](#)). Šī vēršanās pret SM redakcionālo neatkarību izraisīja mediju profesionālo organizāciju reakciju Latvijā un piesaistīja starptautisko organizāciju uzmanību ([Council of Europe, 2022, June 27](#); [Kārklīnš, 2022, 27. jūnijs](#)).

Digitālā vide

Politiskās neatkarības rādītāji digitālajai sfērai uzrāda vidēju risku (41%), kas ir augstāks nekā vispārējais vērtējums šajā jomā (37%). Aktualizētais priekšvēlēšanu komunikācijas regulējums ietver tiešsaistes vēlēšanu kampaņas. Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs apkopo visus datus un uzrauga situāciju. Uzraudzība un izmeklēšana tiesību pārkāpumu gadījumos ir efektīva. Ir daudz gadījumu, kad politiskās organizācijas apsūdzētas priekšvēlēšanu noteikumu pārkāpšanā.

Politiskās aģitācijas tēriņu caurredzamību nosaka Priekšvēlēšanu aģitācijas likums. Praksē dažādas valsts institūcijas, piemēram, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs vai Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome ziņo par politisko kampaņu izdevumu datiem un tās struktūru (izdevumi katrā mediju segmentā). Politiskajām partijām ir jāievēro priekšvēlēšanu noteikumi digitālajā vidē, un tām jāziņo par izdevumiem Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam. Taču, ņemot vērā digitālās vides iespējas, partiju izmantotie paņēmieni un izdevumi sociālo mediju kampaņās nav pārredzami; partijas izmanto sociālos medijus slēgto atbalstītāju grupu dibināšanai, piemēram, Facebook vai TikTok, nenorādot tajā ieguldītos līdzekļus, jo tas notiek ilgi pirms vēlēšanām, kad priekšvēlēšanu reklāmas regulējuma noteikumi nav saistoši. Visi noteikumi paredz tiešsaistes politiskās reklāmas finansiālās daļas skaidru deklarēšanu pirms vēlēšanām. Trūkst informācijas politisko partiju komunikācijai sociālo mediju platformās izmantotajām metodēm.

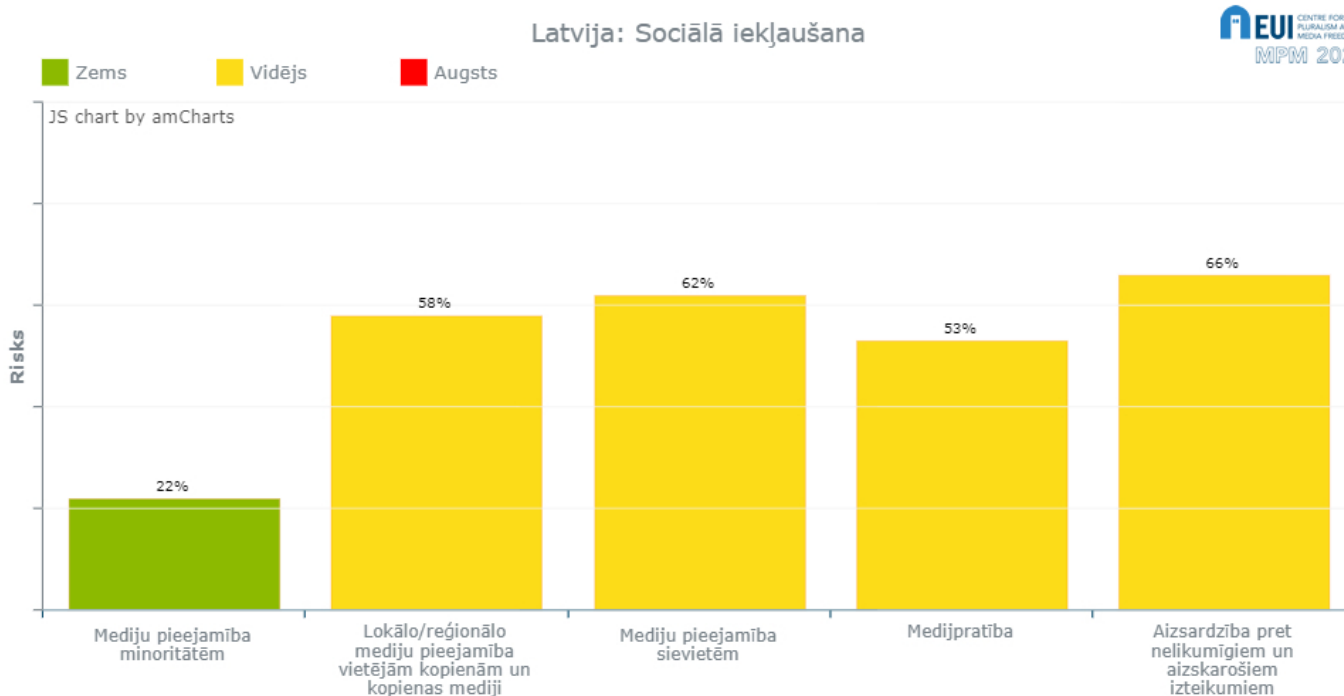
Darbību uzraudzību attiecībā uz politisko partiju veikto personas datu izmantošanu vēlēšanu kampaņas nolūkos veic Datu valsts inspekcija. Tā savā darbā seko Eiropas Komisijas tiesiskajam regulējumam un vadlīnijām. Šīs institūcijas pienākums pirms vēlēšanām bija uzraudzīt personas datu izmantošanu. Inspekcija regulāri ziņoja par savu darbību un informēja par pilsoņu tiesībām vēlēšanu kampaņas laikā.

Pirms 2022. gada parlamenta vēlēšanām Datu valsts inspekcija izstrādāja datu aizsardzības vadlīnijas. Tā izveidoja ieteikumus politiskajām partijām un to apvienībām par personas datu apstrādi vēlēšanu laikā ([DVI, 2022. 5. augusts](#)).

Savā mājaslapā Datu valsts inspekcija sniedz plašu informāciju par datu aizsardzības regulējumu ([DVI, n.d.](#)).

3.4. Sociālā iekļaušana (52% - Vidējs risks)

Sociālās iekļaušanas jomā galvenā uzmanība pievērsta tam, kāda ir konkrētu sabiedrības grupu pārstāvju - minoritāšu, vietējo un reģionālo kopienu, sieviešu un cilvēku ar invaliditāti – mediju pieejamība. Šajā jomā iekļauts arī valsts medijpratības vides vērtējums, to vidū iedzīvotāju digitālo prasmju vērtējums. Turklāt MPM 2021.gada laidiena sociālās iekļaušanas indikatoru grupā pievienots jauns rādītājs, ar kura palīdzību var novērtēt jaunas, ar digitālo tehnoloģiju izmantošanu saistītas problēmas: aizsardzība pret nelikumīgu saturu un aizskarošiem izteikumiem. Ievērojot rādītāju izmaiņas, jābūt ļoti piesardzīgiem, salīdzinot 2021.gada datus ar iepriekšējo gadu MPM izdevumu datiem.

Sociālās iekļaušanas jomā četri no pieciem indikatoriem uzrāda vidēja riska situāciju, viens – zemu riska līmeni. **Medijpratība** (53%) un **Aizsardzība pret dezinformāciju un naida runu** (66%) vērtējums krities no augsta uz vidēju risku. Formālā un neformālā izglītībā pakāpeniski nostiprinās medijpratības nozīme, bet iespējas sasniegt neaizsargātu grupu pārstāvjus joprojām ir ierobežotas. Indikators **Aizsardzība pret dezinformāciju un naida runu** kritērijos šogad veiktas izmaiņas, lai būtu iespējams to atspoguļot detalizēti, tāpēc riska līmeņa vērtējums pazeminājies.

Minoritāšu pārstāvība medijos vērtēta ar 22% (37% 2021. gadā). Latvijas SM ir pienākums veidot saturu minoritātēm ([Latvijas Vēstnesis, 232, 01.12.2020](#)). Vēsturiskās etniskās minoritātes (krievi, baltkrievi, ukraiņi, poļi, ebreji, romi) minēti Latvijas “ceturtajā ziņojumā” saskaņā ar Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību 25. panta 2. punktu, kas saņemta 2021. gada 27. oktobrī ([COE, 2021, October 27](#)). Mediju likumos minētas divas kultūras un valodas minoritātes – latgalieši un lībieši. Attiecībā uz citām minoritātēm jaunais Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums ietver precīzākus politikas pasākumus, piemēram, SM stiprina vispārēju cieņu pret dažādām sociālajām grupām, veicina savstarpēju aizspriedumu mazināšanu, dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgu attieksmi pret visiem sabiedrības locekļiem. SM nodrošina pakalpojumu pieejamību personām ar invaliditāti ([Latvijas Vēstnesis, 232, 01.12.2020](#)).

Minoritāšu pārstāvniecība SM saturā joprojām ir labāka nekā komerciālajos plašsaziņas medijos, jo SM piedāvā plašāku satura spektru, tostarp minoritātēm paredzētu saturu. Tomēr precīzi dati par minoritāšu atspoguļojumu mediju saturā nav pieejami, secinājumi izdarīti, izmantojot mediju satura struktūras, nevis to satura analīzi. Latvijas Radio 4 (LR4), kas ir populārākā krievvalodīgā radiostacija, raida ziņas, diskusiju

programmas, analītisku informāciju, izglītības, kultūras, vēstures un izklaides saturu krievu valodā, kā arī vairākas programmas ukraiņu valodā. Sadarbībā ar Nacionālo kultūras biedrību asociāciju LR4 veido etnisko minoritāšu kultūras programmas. Latvijas Radio 4 ir pieejams 52% Latvijas teritorijas, galvenokārt lielākajās pilsētās un ap tām visos Latvijas reģionos. Saskaņā ar SM sabiedriskā labuma testa datiem (2022) 19% etnisko minoritāšu pārstāvju uzticas Latvijas Radio. Audiovizuāls saturs – ziņas un diskusijas – minoritāšu pārstāvjiem pieejams arī Latvijas Televīzijas LTV7 kanālā un digitālajā platformā [RUS.LSM.LV](https://rus.lsm.lv) (audiovizuālu saturu portāls sāka raidīt 2021. gadā). Kopš 2022. gada saturs pieejams arī ukraiņu un poļu valodā. Latvijas Radio 1 pārraida regulāras programmas latgaliešu valodā. Komercedijos ir daudz programmu krievu valodā privātajos TV un radio kanālos, tostarp pavisam jauna krievu valodas ziņu programma TV3+, kas izveidota 2022. gada rudenī. Kopumā Latvijā komercmediju uzņēmumu sniegtajā saturā trūkst kvalitatīvas žurnālistikas mazākumtautību valodās.

Mediju eksperte Dr. Sandra Sprudzāne pauž kritisku viedokli: “Karš Ukrainā ir rosinājis minoritāšu satura papildināšanu, šajā gadījumā Ukrainas bēgļiem (ziņu pārraides krievu valodā radio), bet arī izraisījis diskusijas par finansiālo atbalstu sabiedrisko mediju saturam krievu valodā. Kopumā mediju saturs par juridiski atzītām minoritātēm Latvijā nozīmē saturu krievu valodā, kaut arī Latvijā dzīvo citas etniskās grupas, piemēram, poļi un baltkrievi. Taču kara Ukrainā dēļ Latvijas mediju politikā tika izvirzīti jautājumi par mediju saturu krievu valodā. Secinājums, ka krievu valodas īpatsvars publiskajā vidē būtu jāsamazina, noved pie pretrunīgas situācijas, jo pēc likuma SM ir pienākums radīt saturu mazākumtautībām, sasniegt mazākumtautību auditoriju, bet šajā jomā nav skaidras ilgtermiņa stratēģijas.” Situāciju skaidro mediju eksperts, Vidzemes Augstskolas asociētais profesors Jānis Buholcs: “Nesen Latvijas valdība paziņoja, ka savas mediju politikas ietvaros tā nepiešķirs vairāk līdzekļu satura radīšanai krievu un citās mazākumtautību valodās. Šādu nodomu pamato fakts, ka latviešu valoda ir vienīgā valsts valoda Latvijā. Taču, tā kā Latvijā ir liela krievvalodīgā minoritāte, ir būtiski piesaistīt to ar saturu, kas ir radīts Latvijā un atspoguļo vietējo kontekstu. Krievu valodā runājošajiem ir piekļuve informācijai krievu valodā. Lai gan uzsvars uz latviešu valodas nostiprināšanu kopumā ir pamatots, šie priekšlikumi ietver zināmus riskus, kā attīstīsies Latvijas informācijas vide un Latvijas iedzīvotājiem satura patēriņa prakse.”

Dati par LGBTQIA+ atspoguļojumu nav pieejami, bet iepriekšējos ziņojumus eksperti norāda, ka šī minoritāte nav pietiekami atspoguļota mediju saturā.

Mediju pieejamība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām uzlabojusies no vidēja riska (38%) līmeņa 2021. gadā uz zemu riska līmeni (25%), jo SM saturā pieaugusi satura pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti. Komercedijos situācija nav tik laba. 2022. gadā NEPLP publicēja pirmo ziņojumu par elektronisko mediju pieejamību cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, un galvenokārt secināja, ka pieejamā satura apjoms ir zems ([NEPLP, 2022, September 30](#)). Lai gan NEPLP ir izveidojis vadlīnijas komercmedijiem, kā radīt saturu cilvēkiem ar invaliditāti, tā pieejamība nav uzlabojusies. Svarīgi atzīmēt, ka kopš 2017. gada Mediju atbalsta fonds ([SIF, n.d.](#)) piedāvā finansējumu komercmediju saturam par cilvēku ar invaliditāti problēmām.

Vietējo/reģionālo un kopienu mediju situācijas analīze uzrāda vidēja risks (58%) situāciju, salīdzinājumā ar iepriekšējo MPM, tā nav mainījusies. Latvijas mediju likumos nav definēti kopienu plašsaziņas līdzekļi. Valstī nav attīstīta kopienu mediju sistēma. Tajā pašā laikā visu veidu mediju neatkarību garantē normatīvie akti (Satversme un konkrētāk – mediju regulējums). Reģionos vietējo informācijas vidi jau ilgu laiku nosaka ietekmīgi vietējo pašvaldību veidotie bezmaksas informatīvie izdevumi un ar vietējiem politiķiem saistīti masu informācijas līdzekļi (Daugavpilī, Rēzekne) (Rožukalne, 2013), un neatkarīgiem plašsaziņasmedijiem ir bijušas grūtības attīstīties. Vislabāk zināmais piemērs ir medijs Chaika (Kaija) Daugavpilī, kas tiek veidots izmantojot ārēju donoru finansējumu.

Vietējo un reģionālo mediju ekonomiskā situācija ir sarežģīta, neskatoties uz to, ka tiek piešķirtas tiešas un netiešas valsts subsīdijas. Līdz ar reklāmas ieņēmumu samazināšanos, ko izraisīja Krievijas pilna mēroga iebrukums un karš Ukrainā, un pieaugošu globālo platformu konkurenci, esošās subsīdijas ir nepietiekamas, uzskata Reģionālo mediju asociācijas priekšsēdētāja Ivonna Plaude. Attiecībā uz netiešajām subsīdijām (piemēram, nodokļu samazināšanu vai kompensāciju par pasta piegādes pakalpojumiem) vietējie un reģionālie plašsaziņas mediji tās saņem tādā pašā līmenī kā citi plašsaziņas līdzekļi. Ar Mediju atbalsta fonda un citu programmu starpniecību tiek piešķirtas tiešas subsīdijas reģionāla/vietēja mēroga plašsaziņas mediju satura izstrādei. Līdz ar to reģionālie un vietējie plašsaziņas mediji ir saglabājuši savu darbību, neraugoties uz ekonomiskajiem procesiem, kas rada arvien lielākas grūtības to ilgtspējai. Piemēram, nav slēgti reģionālie mediji, bet daudzi drukātie laikraksti samazinājuši publicēšanas biežumu līdz divām vai trīs reizēm nedēļā.

Ir svarīgi norādīt, ka PSM nav pienākums veidot vietējās/reģionālās filiāles vai izvietot reģionālos korespondentus. Tomēr sabiedriskajam radio ir reģionālie korespondenti visos četros lielākajos Latvijas reģionos un multimediju studija Rēzekne, kas aptver Latvijas austrumu daļu. Lai novērstu reģionālo/vietējo ziņu trūkumu SM, katru gadu SM un reģionālās raidorganizācijas slēdz vienošanos par ikdienas ziņu veidošanu un to piegādi.

Dzimumu vienlīdzība medijos novērtēta vidēja riska līmenī 62%, tuvu augsta riska situācijai. 2022. gadā tika veikts neliels pētījums, kas liecina, ka sievietes joprojām ir nepietiekami pārstāvētas SM analītiskajās programmās. Latvijas Televīzijas diskusiju programmu monitorings liecināja, ka iknedēļas diskusijā no kopumā 218 programmas viesiem tiešraidē vai attālināti tikai 57 jeb 26% bija sievietes. Vīriešu īpatsvars ir ievērojami lielāks, ja SM diskusiju programmas viesis pārstāv politisko eliti (83% ir vīrieši), ir ierēdnis (83% ir vīrieši), vai pārstāv uzņēmēju viedokli (95% ir vīrieši) ([Rožukalne & Ozoliņa, 2022, May 16](#)). Mediju eksperts Jānis Buholcs apstiprināja: "Sievietes ir nepietiekami pārstāvētas plašsaziņas līdzekļos. Tomēr tas ne vienmēr ir saistīts ar redakcionāliem lēmumiem. Tā kā vīrieši mēdz dominēt politikā un ieņemt daudzus augsta ranga amatus, sagaidāms, ka tas atspoguļosies mediju atspoguļojumā. Tas daļēji attiecas arī uz ekspertu izvēli: mazā valstī žurnālistiem ne vienmēr ir garš ekspertu saraksts, no kā izvēlēties. Taču es nenoliedzu, ka problēma ar sieviešu pārstāvību pastāv."

Tāpat ir svarīgi uzsvērt, ka Latvijas SM nav izstrādājuši dzimumu līdztiesības politiku. 2022. gadā sieviešu īpatsvars nesen ievēlētajās SM vadības padomēs ir 50%. Lielāko daļu komerctelevizijas un radio kompāniju Latvijā vada vīrieši. Plašsaziņas mediju galveno redaktoru dzimumu pārstāvniecība ir līdzvērtīga: 50% redaktoru ir sievietes, 50% ir vīrieši.

Medijpratība vērtēta vidēja riska līmenī 53% (2021. gadā – augsts risks, 67%). Latvijas iedzīvotāju pašvērtējums par medijpratību mainās lēni un nav uzlabojies. Salīdzinot ar 2021. gadu, arī 2022. gadā, vērtējot viņu pieredzi mediju izmantošanā, aptaujāto Latvijas iedzīvotāju vairākums (57%; -4% salīdzinājumā ar 2021. gadu) apgalvoja, ka viņi parasti spēj atpazīt, kura informācija plašsaziņas līdzekļos ir ticama un kura ir maldinoša, tendencioza vai safabricēta ([NEPLP/Latvijas Fakti, 2022](#)). Mediju eksperte Sandra Sprudzāne novērtēja medijpratības aktivitātes kā *ad hoc* pasākumus, kas veikti, reaģējot uz krīzi (dezinformācija, pandēmija, karš Ukrainā) un saista to ar neattīstītu stratēģisku pieeju. Galvenie dalībnieki medijpratības jomā ir bibliotēkas un pašvaldības, kas atbalsta medijpratības pasākumus, kuru mērķis ir vietējās kopienas. Neaizsargātām sabiedrības grupām paredzētu medijpratības pasākumus skaits ir nepietiekams. Jāatzīmē, kas Kultūras ministrija 2022. gadā īstenoja informatīvu medijpratības kampaņu, kas vērsta uz gados vecāko iedzīvotāju auditoriju ([KM, 2022, January 17](#)).

Aizsardzība pret dezinformāciju un naida runu novērtēta vidēja riska līmenī – 66% (salīdzinot ar 92% 2021. gadā). Riska līmeņa pazemināšanās skaidrojama ar izmaiņām pētījuma metodoloģijā, kas sniedz niansētāku priekšstatu par esošo aizsardzību pret dezinformāciju un naida runu.

Latvijā vairākas institūcijas stratēģiskā līmenī nodarbojas ar dezinformācijas novēršanu: Valsts kancelejas Stratēģiskās komunikācijas centrs, NEPLP, NATO StratCom, SM, profesionālie komerciālie mediji, pētnieciskās žurnālistikas centrs RE: Baltica, un citi. Pēc ilgām diskusijām 2020. un 2021. gadā Latvija nolēma neveidot īpašu regulējumu dezinformācijas novēršanai, tā vietā izvēloties izmantot esošo regulējumu. Šajā kontekstā aizsardzība pret dezinformāciju ir nepietiekama. Trūkst reglamentējošu pasākumu, lai novērstu dezinformācijas izplatīšanu tiešsaistē un plašsaziņas līdzekļos. Latvijas Mediju ētikas padomes 2022. gada pētījumā (N = 1019; 18 -75) par faktu pārbaudes materiālu atpazīšanu 47% respondentu atzina, ka nav tos pamanījuši, 29% bija pamanījuši dažas reizes, bet ne daudz, 10% bija pamanījuši faktu pārbaudes materiālus daudzkārt, 14% nespēja atbildēt uz jautājumu ([LMEP, 2022, 7. decembris](#)).

Attiecībā uz aizsardzību pret naida runu ir labi izstrādāts universāls tiesiskais regulējums, bet nav regulējuma, kas būtu īpaši paredzēts naida runas tiešsaistē novēršanai. Naida runa Latvijā tiek uzskatīta par kriminālpārkāpumu, kā tas noteikts Krimināllikuma 78. un 150. pantā ([Latvijas Vēstnesis, 199/200, 08.07.1998](#)). Naida runu neaizsargā vārda brīvības princips. Latvijas Administratīvās atbildības likums nosaka, ka jebkurš administratīvais pārkāpums, kas izriet no aizspriedumiem un izdarīts pret personu vai personu grupu viņu rases, tautības, reliģijas vai citu skaidri identificējamu īpatnību dēļ, tiek uzskatīts par administratīvo pārkāpumu, kas izdarīts pastipriņošos apstākļos. Tomēr pastāv daudz šķēršļu, piemēram, instrumentu trūkums, ilgs izmeklēšanas process un ilgstoši tiesvedības procesi, kas apgrūtina tiešsaistes naida runas apkarošanu Latvijā. Naida noziegumi parasti ir nepietiekami atzīti un netiek uzskatīti par sociāli un politiski svarīgu prioritāti. Naidis tiešsaistē, ja par to ziņo, policijas praksē netiek uzskatīts par bīstamu, ja personai nav nodarīts reāls kaitējums. Tas apgrūtina tiešsaistes naida upura iespējas aizstāvēt savas tiesības un mudina naida runas veicējus turpināt savu darbību ([TV3/LETA, 2023, 14. janvārī](#)).

Latvijā naida runa internetā novērota regulāri, un atbildīgās iestādes to uzrauga. Izmeklēšana ne vienmēr ir efektīva, tomēr katru gadu vismaz viena naida runas lieta nonāk tiesā. Situācija ar naida runu tīmeklī kļūva sarežģītāka pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā. 2022. gadā Valsts drošības dienests ziņoja, ka bijuši 23 apzināti naida runu gadījumi ([VDD, 2022, 6. jūnijs](#)). Kopš Krievijas bruņoto spēku iebrukuma Ukrainā Valsts drošības dienests ir uzsācis 19 kriminālprocesus un no Valsts policijas pārņēmis četrus kriminālprocesus, kas saistīti ar naida runu. Lielākā daļa kriminālprocesu ir saistīti ar agresīvām darbībām pret Ukrainu un tās iedzīvotājiem.

Krievijas pilna mēroga iebrukums Ukrainā raisīja diskusijas par runas brīvības ierobežojumiem un jaunām naida runas izpausmēm. Publiskā komunikācijā, galvenokārt internetā, tika novēroti mēģinājumi attaisnot vai slavēt Krievijas agresiju Ukrainā. Saskaņā ar Latvijas normatīvo regulējumu vārda brīvību var ierobežot, ja tas nepieciešams valsts un sabiedrības drošības aizsardzības nolūkos. Vārda brīvības aizsegā nav pieļaujami tieši vai netieši aicinājumi uz karu, militāru konfliktu vai vardarbību. Krievijas militārās agresijas pret Ukrainu un tās iedzīvotājiem attaisnošanas un atbalsta gadījumos var tikt piemērota kriminālatbildība. Par šādu rīcību var sodīt arī ar brīvības atņemšanu. Valsts policija aicina Latvijas pilsoņus ziņot arī par Krievijas agresiju Ukrainā atbalstošu simbolu izmantošanu. Valsts drošības dienests izvērtē, vai darbībās, kas pauž atbalstu Krievijas karam Ukrainā, ir noziedzīga nodarījuma pazīmes, un, ja tādas ir, tiek sākts kriminālprocess ([Blumberga-Švēde, 2022, 16. marts](#)).

Digitālā vide

Sociālās iekļaušanas domēna digitālajā vidē vērtējumā identificēta vidēja riska situācija – 58%. Šis vērtējums neatšķiras no kopējā līmeņa, bet vidēja riska līmeni nosaka agresīvu un naidīgu paziņojumu pieaugums tiešsaistes vidē un nepietiekamas iespējas tos novērst gadījumos, kad tie aizskar cilvēka cieņu. Kā liecina pētījumi par naida runu tīmeklī, Latvijā sabiedrībai un policijai trūkst arī spēju atpazīt naida runu un daudzos gadījumos tā netiek atzīta par pārkāpumu, ja cilvēkam nenodara, piemēram, fizisku kaitējumu ([TV3/LETA, 2023. 14. janvāris](#)).

Latvijā vairākas institūcijas nodarbojas ar dezinformācijas novēršanu stratēģiskā līmenī: Valsts kancelejas Stratēģiskās komunikācijas centrs, NEPLP, NATO StratCom, profesionālie mediji, pētnieciskās žurnālistikas centrs RE:Baltica un citi. Valsts kancelejas Stratēģiskās komunikācijas centrs uzrauga dezinformācijas izplatību, piedāvā piemēru analīzi un izstrādā valsts stratēģiskās komunikācijas vadlīnijas. NEPLP uzrauga dezinformāciju elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos, izmantojot sava monitoringa centra resursus. RE:Baltica rada pētnieciskās žurnālistikas projektus dažādu dezinformācijas formu atmakošanai. Lielākie projekti saistīti ar dzīvesstila influenceru veselības informāciju (“Karmas Latvieši”) un Facebook monitoringa centra darbību. Arī Delfi projekts “Atmaskots” regulāri piedāvā dezinformācijas apkarošanai veltītu informāciju. NATO StratCom regulāri veic pētījumus un analizē dezinformācijas izplatību sociālo tīklu platformās un informē par jaunākajiem dezinformācijas veidiem (deepfakes/dziļviltījumi), kā arī dezinformācijas ietekmes faktoriem reģionā. Pēc ilgām diskusijām 2020. un 2021. gadā Latvija nolēma neveidot īpašu regulējumu dezinformācijas novēršanai, tā vietā izvēloties izmantot esošo regulējumu. Šajā ziņā aizsardzība pret dezinformāciju ir nepietiekama. Trūkst reglamentējošu pasākumu, lai novērstu informācijas izplatīšanu tiešsaistē un plašsaziņas medijos.

4. Secinājumi

MPM vērtējums 2022. gadā parāda gan zema (**Fundamentālā aizsardzība – 21%**), gan vidēja riska līmeni (**Politiskā neatkarība – 37%**; **Tirgus plurālisms – 66%**, **Sociālā iekļaušana – 52%**).

Karš Ukrainā un tā ietekme uz vārda brīvību Latvijā radījusi unikālu situāciju. Domēna **Fundamentālā aizsardzība** vērtējums 2022. gadā rāda, ka vārda brīvības līmenis joprojām ir augsts un iedzīvotājiem ir brīva pieeja profesionāliem medijiem un internetam. Regulējumu izmaiņu rezultātā mediju uzraugu neatkarība uzlabojusies, it īpaši sabiedrisko mediju uzraudzības iestādes SEPLP gadījumā. Riska līmeni palielina žurnālistu darba apstākļi, piemēram, nepietiekama žurnālistu aizsardzība pret draudiem un uzbrukumiem tiešsaistes vidē.

Regulējumu izmaiņu rezultātā Latvijas teritorijā bloķēti daudzi Krievijas TV kanāli un portāli, kuri izplata nelegālu informāciju, tādējādi potenciāli apdraudot valsts drošību. Vienlaikus Latvija deva iespēju daudziem Krievijas neatkarīgajiem medijiem turpināt darbu Latvijā, taču vēlāk nacionālās drošības apsvērumu dēļ anulēja pārraides atļauju Krievijas Doždj (TV Rain) (NEPLP, 2022, December 6), kas izsauca starptautisku reakciju (EFJ, 2022, December 7) un Latvijas Žurnālistu asociācijas vērtējumu, ka lēmums bijis nesamērīgs (LŽA, 2022, December 7).

Rekomendācijas

Valstij, mediju uzraudzības un pārvaldes iestādēm, mediju profesionāļiem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām:

- Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (NEPLP) turpina detalizēti skaidrot iemeslus un argumentus atsevišķu mediju bloķēšanai saistībā ar draudiem valsts drošībai.
- Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (SEPLP) rekomendē sabiedriskajiem medijiem izstrādāt stratēģiju un pasākumus, lai pasargātu žurnālistus no uzbrukumiem un draudiem, īpaši tiešsaistē.
- Latvijas Mediju ētikas padomei – sadarboties ar žurnālistiem un profesionālajām mediju organizācijām, lai izstrādātu ilgtspējīgu aizsardzības sistēmu pret uzbrukumiem žurnālistiem.

Tirgus plurālisma jomā identificēts vislielākais riska līmenis augošās koncentrācijas dēļ, īpaši digitālo mediju sfērā. Reklāmas tirgus investīcijas plašsaziņas medijos Latvijā aug ļoti lēni. Liela daļa reklāmdevēju resursu tiek ieguldīti globālajās platformās. Nav izveidots regulējums, ar kura palīdzību varētu pasargāt plašsaziņas mediju dzīvotspēju no globālu platformu ietekmes uz mediju biznesa modeļiem un ienākumu struktūru. Nākotnē mediju dzīvotspēju varētu ietekmēt mediju politikas iniciatīvas, kurās noteikts, ka iespējas saņemt valsts atbalstu ir atkarīgas no mediju satura valodas, piemēram, tikai komerciālie plašsaziņas mediji latviešu valodā varētu saņemt tiešo valsts atbalstu.

Rekomendācijas

Valstij, mediju profesionāļiem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām:

- Kultūras ministrijai – vēlams izstrādāt rekomendācijas un risinājumu, lai mazinātu globālo platformu ietekmi uz mediju ienākumu struktūru un stiprinātu mediju dzīvotspēju, lai aizsargātu nacionālā mediju

tirgus ilgtspēju.

- Mediju konkurences normatīvajā regulējumā vēlams izveidot mehānismu, kas ierobežo horizontālu un starpmediju koncentrāciju.
- Latvijas Mediju ētikas padomei – veicināt mediju vides pārstāvju vienošanos, lai izstrādātu efektīvu modeli mediju profesionāļu arodbiedrības izveidei.

Vērtējot datus par **Politisko neatkarību**, riska līmenis saglabājas vidējs, jo esošās problēmas, kas saistītas ar nepieciešamām normatīvā regulējuma izmaiņām vai nepietiekamu SM finansējumu nav atrisinātas. Politiskās ietekmes uz medijiem analīze parāda, ka riska līmenis nedaudz krītas, tomēr ne regulācijās, ne pašregulācijas nostādņēs neparādās garantijas žurnālistu aizsardzībai medija īpašnieka vai redakcionālā virziena izmaiņu gadījumā. Šī situācija ietekmē MPM vērtējumu par redakcionālās neatkarības līmeni. Priekšvēlēšanu komunikācijas regulācija ir relatīvi labā līmenī. Pirms vēlēšanām mediji cenšas ievērot objektivitāti, nodrošinot politisko spēku līdzvērtīgu atspoguļojumu. Regulējums paredz, ka SM jādod vienlīdzīgas iespējas politiskajām partijām nokļūt ēterā pirms vēlēšanām (Latvijas Vēstnesis, 199, 19.12.2012.). Tomēr SM finansēšanas modelis joprojām ir pakļauts politiskai ietekmei, finansējums ir nepietiekams, tas ietekmē gan SM iespējas pildīt to pienākumus, gan SM neatkarību.

Rekomendācijas

Valstij, mediju profesionāļiem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām:

- Kultūras ministrijai – veidojot jauno mediju politiku, paredzēt moderna mediju regulējuma izveidi, kurā ietverti mehānismi žurnālistu aizsardzībai mediju īpašnieka vai redakcionālā virziena izmaiņu gadījumā.
- Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai – atbalstīt izmaiņas SM finansēšanas modelī, lai pakāpeniski sasniegtu ES vidējo līmeni.
- Kultūras ministrijai – izveidot “valsts reklāmas” definīciju un tās statusu, to iekļaujot reklāmu regulējošajos normatīvajos aktos.
- Kultūras ministrijai – ar pētījuma palīdzību skaidrot mediju politiskās neobjektivitātes līmeni saturā pirms un pēc vēlēšanām, lai izgaismotu mediju profesionālo kvalitāti un izvērtētu to atbildību.
- Kultūras ministrijai – lai arī Latvijā veiksmīgi darbojas Mediju atbalsta fonds, tas nenodrošina ilgtspējīgu atbalstu kapacitātes celšanai un resursus tehnoloģiskai attīstībai vietējos un reģionālajos medijos, tāpēc jāīsteno ilgtspējīga programma, izmantojot Mediju atbalsta fonda ietvaru.

Sociālās iekļaušanas jomā joprojām saglabājas vidēja riska līmenis. Latvijā vērojami uzlabojumi mediju pieejamībā minoritātēm, taču atbalsts reģionāliem un vietējiem medijiem joprojām ir tāds pats kā pārējiem medijiem. Tas mazina iespējas reģionu iedzīvotājiem saņemt daudzveidīgu, augstvērtīgu informāciju. Situācija medijpratībā un aizsardzībā pret dezinformāciju un naida runu uzlabojas ļoti lēni. EU Media Literacy Index (2022) vērtējumā Latvija ieņem 21. vietu starp 41 valstīm, kas ir zemākais rādītājs Baltijā – Lietuva ir 17. vietā un Igaunija 4. vietā ([OSIS, 2022, October 22](#)). SM organizācijās joprojām nav izstrādāta dzimumu vienlīdzības politika.

Rekomendācijas

Valstij, mediju profesionāļiem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām:

- Kultūras ministrijai – izstrādāt stratēģiju neaizsargātu sabiedrības grupu sasniegšanai medijpratības jautājumos ārpus formālās izglītības, līdzīgi kā tika veidota kampaņa senioriem 2022. gadā.
- Kultūras ministrijai – izstrādāt uz datiem un regulāru pētījumu rezultātiem balstītu medijpratības politiku.
- Izglītības un zinātnes ministrijai – nostiprināt medijpratības īpatsvaru sākumskolas un pamatskolas izglītībā, izstrādāt papildu mācību materiālus un atbalsta pasākumus skolotājiem. Lai sasniegtu dažādas sabiedrības grupas un uzlabotu vispārējo sabiedrības medijpratības līmeni, jāizvērtē obligāta medijpratības kursa ieviešana visos augstākās izglītības posmos.
- Kultūras ministrijai – kopā ar mediju industrijas pārstāvjiem izstrādāt pasākumus vietējo un reģionālo mediju ilgtspējīgas darbības veicināšanai.
- Kultūras ministrijai – mediju regulējumā vēlams ieviest kopienas plašsaziņas mediju definīciju un noteikt to statusu.
- Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas mediju padomei – rosināt SM veidot dzimumu līdztiesības politiku.
- Tieslietu ministrijai – uzlabot naida runas atpazīšanas un novēršanas mehānismus, pārskatīt iespēju uzsākt administratīvu procesu par naida runas izplatīšanu.
- Tieslietu, Izglītības un zinātnes ministrijai, citām valsts institūcijām – ņemot vērā, ka medijpratības līmenis Latvijā nav uzlabojies un saglabājas augsts neaizsargātības līmenis dezinformācijas ietekmes ziņā, jāizvērtē iespēja ieviest regulējumu dezinformācijas ierobežošanai.

5. Atsauces

- Auzāns, Ģ. (2021, May 12). «Re:Baltica» redaktore: Covid-19 pandēmijas laikā žurnālistiem grūti strādāt ["Re:Baltica" editor: During the Covid-19 pandemic, it is difficult for journalists to work]. *LSM.LV*. <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/rebaltica-redaktore-covid-19-pandemijas-laika-zurnalistiem-gruti-stradat.a404179/>
- BCME. (2023). Our donors. <https://bcme.eu/en/about/>
- Blumberga-Švēde, S. (2022, March 16). *Krievijas agresijas Ukrainā atbalstīšanas tiesiskās sekas* [Legal consequences of supporting Russian aggression in Ukraine]. <https://lvportals.lv/skaidrojumi/338872-krievijas-agresijas-ukraina-atbalstisanas-tiesiskas-sekas-2022>
- Brauna, A. (2022, April 5). Anita Brauna: Vai sabiedriskie mediji tiešām apdraud Latviju? Vēstule Artim Pabrikam [Anita Brauna: Are public media really a threat to Latvia? Letter to Artis Pabriks]. *LSM*. <https://www.lsm.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/anita-brauna-vai-sabiedriskie-mediji-tiesam-apdraud-latviju-vestule-artim-pabrikam.a451124/>
- Cabinet of Ministers. (2022, December 14). *Deklarācija par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā ministru kabineta iecerēto darbību* [Declaration of planned activities of Cabinet of Ministers led by Arturs Krišjānis Kariņš]. <https://www.mk.gov.lv/lv/media/14490/download?attachment>
- Council of Europe. (2022, June 27). Latvia. Pressure on Editorial and Financial Independence of Latvian Television. Safety of Journalists Platform. <https://fom.coe.int/en/alerte/detail/107637418;globalSearch=false>
- CSB/LETA. (2022). *Dažādu tautību iedzīvotāju skaits Latvijā 2022.gada sākumā* [Number of inhabitants of various nationalities in Latvia in the beginning of 2022]. <https://stor1.leta.lv/za-feb3f20/ig/c/8/6/c869ffe0-f097-4bf7-afed-4292e55cb8e0/index.62974f18f33b4.html>
- COE. (2021, October 27). Fourth Report on the Implementation of the Framework Convention for the Protection of National Minorities by the Republic of Latvia. [1680a46422 \(coe.int\)](https://www.coe.int/t/1680a46422)
- CVK. (n.d.). *14. Saeimas vēlēšanas* [Election of 14th Saeima]. <https://www.cvk.lv/lv/velesanas/saeimas-velesanas/14-saeimas-velesanas>
- Delfi. (2022, March 3). *Žurnālistes Sprinģes vajāšanā apsūdzētajam Sondaram piespriests cietumsods* [Sondar, who is accused of persecuting the journalist Springe, is sentenced to prison]. <https://www.delfi.lv/news/national/criminal/zurnalistes-springes-vajasana-apsudzetajam-sondaram-piespriez-cietumsodu.d?id=54141874>
- Delfi/Leta. (2022, September 20). *Līdz ar karu strauji audzis Latvijas iedzīvotāju negatīvais vērtējums par Krieviju* [Along with the war, the negative assessment of the people of Latvia towards Russia has grown rapidly]. <https://www.delfi.lv/news/national/politics/lidz-ar-karu-strauji-audzis-latvijas-iedzivotaju-negativais-vertejums-par-krieviju.d?id=54757878>
- Dimants, A. (2022). *Latvijas prese 200 gadus: no "Latviešu Avīzēm" līdz digitālo mediju laikmetam* [Latvian press during 200 years: from "Latvian Newspaper" till the age of digital media]. Latvijas Mediji.
- Directive 2019/1937. *The protection of persons who report breaches of Union law*. [Directive \(EU\) 2019/1937 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2019 on the protection of persons who report breaches of Union law \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1937/oj/1)
- DVI. (2022, August 5). Izstrādātas rekomendācijas politiskajām partijām un to apvienībām par personas datu apstrādi priekšvēlēšanu laikā [Recommendations have been developed for political parties and their associations regarding the processing of personal data during the primary elections]. [Izstrādātas rekomendācijas politiskajām partijām un to apvienībām par personas datu apstrādi priekšvēlēšanu laikā | Datu valsts inspekcija \(dvi.gov.lv\)](https://www.dvi.gov.lv/lv/normativie-akti)
- DVI. (n.d.). Normatīvie akti [Legal documents]. <https://www.dvi.gov.lv/lv/normativie-akti>
- EFJ. (2022, December 7). Latvia: Media regulator urged not to revoke TV Dozhd license pending court review. <https://europeanjournalists.org/blog/2022/12/07/latvia-media-regulator-urged-not-to-revoke-dozhd-license-pending-court-review/>
- EUR-Lex. (n.d.). Document 32019L0790. <https://eur-lex.europa.eu/legal->

content/EN/NIM/?uri=CELEX:32019L0790

Eurobarometer. (2022). *Media & News Survey*. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2832>
Freedom on the NET 2022.

(2022). <https://freedomhouse.org/sites/default/files/2022-10/FOTN2022Digital.pdf>

Kanberga, Z. (2022). Informatīvais ziņojums "Ceļvedis piektās paaudzes (5G) publisko mobilo elektronisko sakaru tīklu ieviešanai Latvijā" [Informative report "Guide for the introduction of fifth generation (5G) public mobile electronic communication networks in Latvia"]. <https://www.mk.gov.lv/lv/media/4582/download>

Kantar Latvia. (2023a). *Gada konsolidētās TV skatīšanās laika daļa 2016 - 2022 (Share %)* [Annual consolidated share of TV viewing 2016 - 2022]. <https://www.kantar.lv/konsolidetas-tv-skatitakais-kanals-2022-gada-ltv1/>

Kantar Latvia. (2023b). Radio staciju klausīšanās laika daļas procentos (AQH Share) [Radio stations's listening time share in per cent]. <https://www.kantar.lv/petijumu-dati/radio-dati/>

Kārklīņš, J. (2022, June 27). Latvijas Republikas pastāvīgā pārstāvniecība Eiropas Padomē [Permanent representation of the Republic of Latvia in the Council of Europe]. <https://rm.coe.int/latvia-en-reply-pressure-on-editorial-and-financial-independence-of-la/1680a70b10>

Kincis, M. (2023, March 29). Saeima piebremzē sabiedrisko mediju apvienošanu; pie ieceres varētu atgriezties jūnijā [The Saeima slows down the merger of public media; could return to the idea in June]. <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/29.03.2023-saeima-piebremze-sabiedrisko-mediju-apvienosanu-pie-ieceres-varetu-atgriezties-junija.a502866/>

KM. (2022, January 17). *Kultūras ministrija uzsāk informatīvu kampaņu senioru medijpratības veicināšanai* [The Ministry of Culture is launching an informational campaign to promote media literacy among seniors]. [Kultūras ministrija uzsāk informatīvu kampaņu senioru medijpratības veicināšanai | Kultūras ministrija \(km.gov.lv\)](https://www.km.gov.lv/kulturas-ministrija-uzsak-informativu-kampaņu-senioru-medijpratibas-veicinasanai)

Latvijas Sabiedriskie mediji. (2022). *Latvijas sabiedrisko mediju sabiedriskais labums. 2022. gada iedzīvotāju aptaujas rezultāti*. [Public remit of Latvian public media. Results of the 2022 population survey]. <https://ltv.lsm.lv/lv/satura-veidosana>

LMEP. (2022, December 7). *Pētījums: Latvijas iedzīvotāji faktu pārbaudes rakstus un sižetus lielākoties vērtē pozitīvi* [Research: Latvian residents mostly rate fact-checking articles and plots positively]. [Pētījums: Latvijas iedzīvotāji faktu pārbaudes rakstus un sižetus lielākoties vērtē pozitīvi - Jaunumi - Latvijas Mediju ētikas padome \(lmepadome.lv\)](https://www.lmepadome.lv/petijums-latvijas-iedzivotaji-faktu-parbaudes-rakstus-un-sizetus-lielakoties-vertē-pozitivi)

LRA. (2023, February 23). *LATVIJAS MEDIJU REKLĀMAS TIRGUS APJOMS 2022. GADĀ - 84.4 MILJONI EIRO* [LATVIA'S MEDIA ADVERTISING MARKET VOLUME IN 2022 - 84.4 MILLION EUROS]. <https://www.lra.lv/lv/zinas/latvijas-mediju-reklamas-tirgus-apjoms-2022-gada-84-4-miljoni-eiro>

LRA. (2021). *Reklāmas tirgus dinamika* [Development of advertising market]. [LV reklāmas tirgus dinamika 2013 2021\(1\).pdf \(lra.lv\)](https://www.lra.lv/lv/zinas/latvijas-mediju-reklamas-tirgus-dinamika-2013-2021(1).pdf)

LSM.LV (2022, September 9). Žurnālistu asociācija aicina premjeru Kariņu neizvairīties no dalības priekšvēlēšanu debatēs [The Association of Journalists calls on Prime Minister Kariņš not to avoid participation in pre-election debates]. <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/zurnalistu-asociacija-aicina-premjeru-karinu-neizvaities-no-dalibas-priekšvelesanu-debates.a472968/>

LSM.lv. (2022, November 11). *Iedzīvotāju skaits Latvijā deviņos mēnešos sarucis par vairāk nekā 10 000* [The population of Latvia has decreased by more than 10,000 in nine months]. <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/iedzivotaju-skaitis-latvija-devinos-menesos-sarucis-par-vairak-neka-10-000.a482175/>

LSM.lv. (2023, January 16). *Aptauja: Ukrainas un bēgļu atbalstam ziedojuši 56% Latvijas iedzīvotāju* [Survey: 56% of Latvian residents have donated to support Ukraine and refugees]. <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/aptauja-ukrainas-un-beglu-atbalstam-zidojusi-56-latvijas-iedzivotaju.a491839/>

LŽA. (2022, November 29). LŽA paziņojums par ES Tiesas lēmumu ierobežot brīvu informācijas pieeju par

uzņēmumu patiesajiem labuma guvējiem [LJA announcement on EU Court decision to restrict information access about the companies beneficiaries]. <https://latvijaszurnalisti.lv/latvijas-zurnalistu-asociacijas-lza-pazin-ojums-par-eiropas-savienibas-es-tiesas-lemumu-ierobezot-brivu-informacijas-pieejumu-par-uznemumu-patiesajiem-labuma-guvejiem-plg/>

LŽA. (2022, December 7). NEPLP lēmumu par "Doždj" licences anulēšanu LŽA uzskata par nesamērīgu [LJA considers NEEEMC's decision to cancel the license of "Doždj" to be disproportionate]. <https://latvijaszurnalisti.lv/lza-lemumu-par-dozdj-licences-anulesanu-uzskata-par-nesamerigu/>

LŽA. (2023, March 31). Biedri [Members]. <https://latvijaszurnalisti.lv/biedri/>

Mediacentre. (2023). Media Hub. <https://mediacentre.sseriga.edu/media-hub/>

Ministry of Economy. (2022). *Economic Development Report*. ISSN 2661-506. <https://www.em.gov.lv/lv/media/15783/download?attachment>

Ministry of Economy. (2022). 2022. gadā IKP pieauga par 2%, tomēr nenoteiktība un augstās cenas bremzē ekonomiku [GDP to grow by 2% in 2022, but uncertainty and high prices slow the economy]. <https://www.em.gov.lv/lv/jaunums/2022-gada-ikp-pieauga-par-2-tomer-nenoteiktiba-un-augstas-cenas-bremze-ekonomiku>

Ministry of Culture (2023, January 15). Plašsaziņas līdzekļu atbalstam Mediju atbalsta fondā finansējums šogad palielināts par 3,7 miljoniem eiro [For media support, the funding in the Media Support Fund was increased this year by 3.7 million euros]. https://www.km.gov.lv/lv/jaunums/plassazinas-lidzeklu-atbalstam-mediju-atbalsta-fonda-finansejums-sogad-palielinats-par-37-miljoniem-eiro?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

NEPLP/Latvijas Fakti. (2022). *Pētījums par Latvijas iedzīvotāju mediju lietošanas paradumiem* [Study on media usage habits of Latvian population]. <https://www.neplp.lv/lv/petijumi>

NEPLP. (2022, July 6). *LĒMUMS Nr. 253/1-2. Par programmu izplatīšanas ierobežošanu Latvijas teritorijā un izmaiņām Latvijā retranslējamo audio un audiovizuālo programmu sarakstā* [Decision no 253/1-2. On limiting the distribution of programs in the territory of Latvia and changes in the list of audio and audiovisual programs to be rebroadcast in Latvia]. [NEPLP_A4_veidlapa_LV \(neplpadome.lv\)](https://www.neplp.lv/lv/veidlapa_lv)

NEPLP. (2022, July 22). *Ierobežoto tīmekļa vietņu saraksts* [List of the restricted internet sites]. [Ierobežoto domēnu vārdu saraksts | Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome \(neplp.lv\)](https://www.neplp.lv/lv/veidlapa_lv)

NEPLP. (2022, September 30). *NEPLP: Mediju saturs pieejamība, tostarp cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem, pērn kopumā vērtējama kā zema* [NEPLP: The accessibility of media content, including for people with hearing impairments, was rated as low in general last year]. [NEPLP: Mediju saturs pieejamība, tostarp cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem, pērn kopumā vērtējama kā zema | Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome](https://www.neplp.lv/lv/veidlapa_lv)

NEPLP. (2022, December 6). NEPLP anulē "TV Rain" apraides atļauju saistībā ar draudiem valsts drošībai [NEPLP cancels the broadcasting license of "TV Rain" due to threats to national security]. <https://www.neplp.lv/lv/jaunums/neplp-anule-tv-rain-apraides-atlauju-saistiba-ar-draudiem-valsts-drosibai>

Official Statistics Portal. (2023, June 1). 2022. gadā Latvijā pieaudzis iedzīvotāju skaits imigrācijas dēļ [In 2022, the population of Latvia has increased due to immigration]. <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/iedzivotaju-skaitis/preses-relizes/12338-iedzivotaju-skaita-izmainas>

OSIS. (2022, October 22). How It Started, How It is Going: Media Literacy Index 2022. [How It Started, How It is Going: Media Literacy Index 2022 | OSIS.BG](https://www.osis.bg)

Pavlovs, S. (2022, September 28). *Pieminekļu nojaukšana. Kāpēc nebija «krievu protestu» Rīgā, un kas būs Daugavpilī. Ekspertu versijas* [Demolition of monuments. Why were there no "Russian protests" in Riga, and what will happen in Daugavpils. Expert versions]. <https://www.ism.lv/raksts/zinas/zinu-analize/piemineklu-nojauksana-kapec-nebija-krievu-protestu-riga-un-kas-bus-daugavpili-ekspertu-versijas.a475587/>

Re:Baltica. (2019, April, 18). Re:Baltica uzvar RD arī pēdējā instancē par informācijas nesniegšanu [Re:Baltica wins Riga Municipality in the last court process about refusing to provide information]. <https://realtica.lv/2019/04/rebaltica-uzvar-rd-ari-pedeja-instance-prava-par-informacijas-nesniegsanu/>

- Rožukalne, A. (2013). *Latvia's Media Owners. A monograph on Latvia's media system and the most important owners thereof*. Zinātne.
- Rožukalne, A. (2022, March 7). *Karš un žurnālistika par karu*. [A war and journalism about war]. [Anda Rožukalne: Karš un žurnālistika par karu* / Raksts \(ism.lv\)](#)
- Rožukalne, A. & Ozoliņa, L. (2022, May 27). *Complicated shades of contemporary journalism: perception of professional roles of Latvian's journalists*. The 28th Biennial AABS Conference: Baltic Studies at a Crossroads. <https://aabs-balticstudies.org/aabs-2022-in-seattle/>
- Rožukalne, A. (2022, September 9). *Katrs trešais Latvijas žurnālists naidīgi apsaukāts, reģionu žurnālistiem uzbrūk retāk* [Every third Latvian journalist is called hostile, regional journalists are attacked less often]. <https://www.ism.lv/raksts/arpus-etera/arpus-etera/anda-rozukalne-katrs-tresais-latvijas-zurnalists-naidigi-apsaukats-regionu-zurnalisti-uzbruk-retak.a472683/>
- SEPLP. (2022, May 24). *Neatkarīgs sabiedrisko mediju satura izvērtējums: Krievijas iebrukuma Ukrainā pirmā mēneša atspoguļojums ir bijis profesionāls un vispusīgs* [Independent assessment of public media content: coverage of first month of Russian invasion of Ukraine has been professional and comprehensive]. <https://www.seplp.lv/lv/jaunums/neatkarigs-sabiedrisko-mediju-satura-izvertejums-krievijas-iebrukuma-ukraina-pirma-menesa-atspoguļojums-ir-bijis-profesionals-un-vispusigs>
- SEPLP. (2022, November 28). *Veikts neatkarīgs sabiedrisko mediju piedāvātā priekšvēlēšanu satura izvērtējums* [An independent evaluation of the pre-election content offered by the public media was carried out]. <https://www.seplp.lv/lv/jaunums/veikts-neatkarigs-sabiedrisko-mediju-piedavata-prieksvelesanu-satura-izvertejums>
- SEPLP. (2023, January 3). *Nesaņemot papildu finansējumu, LTV un LR šogad var būtiski samazināties oriģinālā satura apjoms un kapitālieguldījumi* [Without receiving additional funding, LTV and LR may significantly reduce the amount of original content and capital investments this year]. <https://www.seplp.lv/lv/jaunums/nesanemot-papildu-finansejumu-ltv-un-lr-sogad-var-butiski-samazinaties-originala-satura-apjoms-un-kapitalieguldijumi>
- SEPLP. (2022, March 16). *Sabiedrisko mediju pārvaldības reforma ieiet noslēguma fāzē – Saeima lemj par apvienošanu, darbu sāk finansēšanas darba grupa* [Public media management reform enters final phase - Saeima decides on merger, financing working group begins work]. <https://www.seplp.lv/lv/jaunums/sabiedrisko-mediju-parvaldibas-reforma-ieiet-nosleguma-faze-saeima-lemj-par-apvienosanu-darbu-sak-finansesanas-darba-grupa>
- SEPLP. (n.d.). Ombuds. [Ombudsperson]. <https://www.seplp.lv/lv/par-mums/ombuds>
- SIF. (2022). *Mediju atbalsta fonds* [Media Support Fund]. [Mediju atbalsta fonds | Sabiedrības integrācijas fonds \(sif.gov.lv\)](#)
- SIF. (2022, August 8). *Ar 392 400 EUR finansējumu Latgales medijiem stiprinās informatīvo telpu* [With the funding of 392,400 euros for Latgalian media, will strengthen the information space]. <https://lvportals.lv/dienaskartiba/343512-ar-392-400-eur-finansejumu-latgales-medijiem-stiprinas-informativo-telpu-2022>
- SKDS/LSM. (2022, July 7). *SKDS: Krievijas rīcību Ukrainā nosoda 40% krievvalodīgo, no tiem vairums – pret Uzvaras parka pieminekļa nojaukšanu* [SKDS: 40% of Russian-speakers condemn Russia's actions in Ukraine, most of them against the demolition of the Victory Park monument]. <https://www.ism.lv/raksts/zinas/latvija/skds-krievijas-ricibu-ukraina-nosoda-40-krievvalodigo-no-tiem-vairums--pret-uzvaras-parka-pieminekla-nojauksanu.a464187/>
- Smagare, S. (2022, November 27). *Daugavpils dome pārdos savas daļas reģionālajā laikrakstā Latgales laiks* [Municipality of Daugavpils will seel its shares of regional newspaper Latgales Laiks]. <https://www.ism.lv/raksts/zinas/ekonomika/daugavpils-dome-pardos-savas-dalas-regionalaja-laikraksta-latgales-laiks.a484229/>
- Šulmane, I. (2011). *Neatrastās identitātes? Latvijas dienas laikrakstu žurnālisti politikas, ekonomikas un kultūras laiku ietekmē*. [Missing Identities? Journalists of Latvian Daily Newspapers Under Influence of

Political, Economic and Cultural Fields]. Latvijas Universitāte SPPI. https://www.szf.lu.lv/fileadmin/user_upload/szf_faili/Petnieciba/sppi/mediji/ilze-sulmane-neastrastas-identitates.pdf

Šulmane, I., & Uzule, L. (2018). Latvijas žurnālisti un mediju darbinieki [Latvian Journalists and Media Workers]. In V. Zelče (Red.), Latvijas mediju vides daudzveidība [Diversity of Latvian Media Environment] (93. - 116.lpp.). LU Akadēmiskais apgāds. https://www.szf.lu.lv/fileadmin/user_upload/szf_faili/Petnieciba/Latvijas-mediju-vides-daudzveidiba-small.pdf

TV3/LETA. (2023, January 14). *Eksperti iesaka Latvijā noteikt administratīvo atbildību par naida runu* [Experts recommend establishing administrative responsibility for hate speech in Latvia]. <https://zinatv3.lv/latvija/eksperti-iesaka-latvija-noteikt-administrativo-atbildibu-par-naida-runu/>

UNCHR. (2023). SITUĀCIJAS UKRAINĀ REĢIONĀLAIS BĒGĻU RĪCĪBAS PLĀNS [Regional Refugee Response for the Ukraine Situation]. https://www.unhcr.org/neu/wp-content/uploads/sites/15/2023/02/2023_RRP_in_Latvia_LV-2.pdf

Valsts Kanceleja. (2022). *Trauksmes celšana un trauksmes cēlēju aizsardzība. Pārskats par 2021. gadu* [Whistleblowing and whistleblower protection. Review for the year 2021.]. [Print \(trauksmescelejs.lv\)](https://www.trauksmescelejs.lv)

VDD. (2022, June 6). *VDD izmeklē 23 naida runas gadījumus* [VDD is investigating 23 cases of hate speech]. [VDD izmeklē 23 naida runas gadījumus — Valsts drošības dienests](https://www.vdd.gov.lv/vdd-izmekle-23-naida-runas-gadjumus-Valsts-drosibas-dienests).

Zvejnieks, L. (2022, December 8). *Anna Platpīre: NEPLP bieži vien darbojas vairāk kā soda institūcija* [Anna Platpīre: NEPLP often works more like a penal institution]. <https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/labriit/anna-platpire-nep-lp-biezi-vien-darbojas-vairak-ka-soda-instituci.a169842/>

Legal acts:

Latvijas Republikas augstākās Padomes un Valdības ziņotājs, 6/6, 14.02.1991. *Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem* [On Press and the Other Mass Media]. [Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem \(likumi.lv\)](https://likumi.lv/ta/id/163-reklamas-likums)

Latvijas Vēstnesis, 158/160, 04.05.2000. *Komerclikums* [Commercial Law]. [Komerclikums \(likumi.lv\)](https://likumi.lv/ta/id/163-reklamas-likums)

Latvijas Vēstnesis, 7, 10.01.2000. *Reklāmas likums* [Advertising law]. <https://likumi.lv/ta/id/163-reklamas-likums>

Latvijas Vēstnesis, 118, 28.07.2010. *Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums* [Electronic Mass Media Law]. [Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums \(likumi.lv\)](https://likumi.lv/ta/id/163-reklamas-likums)

Latvijas Vēstnesis, 232, 01.01.2020. *Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likums* [Law on Public Electronic Mass Media and Administration Thereof]. <https://likumi.lv/ta/en/en/id/319096-law-on-public-electronic-mass-media-and-administration-thereof>

Latvijas Vēstnesis, 199, 19.12.2012. *Priekšvēlēšanu aģitācijas likums* [Law on Pre-Election Agitation]. [Priekšvēlēšanu aģitācijas likums \(likumi.lv\)](https://likumi.lv/ta/id/319096-law-on-public-electronic-mass-media-and-administration-thereof)

Latvijas Vēstnesis, 144, 28.07.2022. *Elektronisko sakaru likums* [Electronic Communication Law]. [Elektronisko sakaru likums \(likumi.lv\)](https://likumi.lv/ta/id/319096-law-on-public-electronic-mass-media-and-administration-thereof)

Latvijas Vēstnesis, 334/335, 06.11.1998. *Informācijas atklātības likums* [Freedom of Information Law]. [Informācijas atklātības likums \(likumi.lv\)](https://likumi.lv/ta/id/319096-law-on-public-electronic-mass-media-and-administration-thereof)

Latvijas Vēstnesis, 199/200, 08.07.1998. *Krimināllikums* [Criminal Law]. [Krimināllikums \(likumi.lv\)](https://likumi.lv/ta/id/319096-law-on-public-electronic-mass-media-and-administration-thereof)

Latvijas Vēstnesis, 114, 02.08.1995. *Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums* [Law on financing of political organisations (parties)]. [Politisko organizāciju \(partiju\) finansēšanas likums \(likumi.lv\)](https://likumi.lv/ta/id/319096-law-on-public-electronic-mass-media-and-administration-thereof)

Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07.1993. *Latvijas Republikas Satversme* [Constitution of Republic of Latvia]. [Latvijas Republikas Satversme \(likumi.lv\)](https://likumi.lv/ta/id/319096-law-on-public-electronic-mass-media-and-administration-thereof)

Latvijas Vēstnesis, 151, 23.10.2001. *Konkurences likums* [Competition Law]. <https://likumi.lv/ta/id/54890-konkurences-likums>

Latvijas Vēstnesis, 116, 30.07.2008. *Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums* [Law on the Prevention of Money Laundering and Terrorism and Proliferation Financing]. <https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un->

prolifercijas-finansesanas-noversanas-likums

Latvijas Vēstnesis, 31, 15.02. 2016. Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums [Law on International Sanctions and National Sanctions of the Republic of Latvia]. <https://likumi.lv/ta/en/en/id/280278-law-on-international-sanctions-and-national-sanctions-of-the-republic-of-latvia>

Latvijas Vēstnesis, 225, 14.11.2018. *Administratīvo pārkāpumu likums* [Law of Administration Violations]. <https://likumi.lv/ta/id/303007-administrativas-atbildibas-likums>

Latvijas Vēstnesis, 2022/24B.1. *Trauksmes celšanas likums* [A Whistleblowing Law]. [Trauksmes celšanas likums - Latvijas Vēstnesis \(vestnesis.lv\)](#)

Latvijas Vēstnesis, 215, 04.11.2022. Pašvaldību likums [Local municipalities law]. <https://likumi.lv/ta/id/336956-pasvaldibu-likums>

Latvijas Vēstnesis, 2, 03.01.2023. *Elektronisko plašsaziņas līdzekļu nozares attīstības nacionālā stratēģija 2023.–2027. gadam* [National strategy for the development of the electronic media industry 2023-2027]. <https://likumi.lv/ta/id/338558-par-elektronisko-plassazinas-lidzeklu-nozares-attistibas-nacionalas-strategijas-20232027-gadam-apstiprinasanu>

PIELIKUMS I. VALSTS KOMANDA

VĀRDS	UZVĀRDS	AMATS	INSTITŪCIJA	MPM2023 CT VADĪTĀJS
<i>Anda</i>	<i>Rožukalne</i>	<i>profesore, vecākā pētniece</i>	<i>Rīgas Stradiņa universitāte</i>	X

PIELIKUMS II. EKSPERTU GRUPA

Ekspertu grupu veido speciālisti ar plašām zināšanām un nozīmīgu pieredzi mediju jomā. Ekspertu grupas uzdevums bija novērtēt valsts komandas pārstāvju sniegtās atbildes uz 16 no 200 MPM2023 mediju plurālisma indikatoriem. Konsultāciju ar atzītiem ekspertiem mērķis ir maksimāli palielināt to indikatoru, kuru vērtējumu varētu uzskatīt par subjektīvu, analīzes objektivitāti, tādējādi nodrošināt MPM galīgo rezultātu precizitāti. Tomēr ir svarīgi uzsvērt, ka valsts ziņojums ne vienmēr atspoguļo iesaistīto ekspertu individuālos viedokļus. Tas atspoguļo tikai tās valsts komandas viedokli, kura veica datu vākšanu un veidoja pētījuma ziņojumu.

VĀRDS	UZVĀRDS	AMATS	INSTITŪCIJA
<i>Arta</i>	<i>Ģīga</i>	<i>valdes locekle</i>	<i>Latvijas Žurnālistu asociācija</i>
<i>Andris</i>	<i>Ķēniņš</i>	<i>Izpilddirektors</i>	<i>Latvijas Raidorganizāciju asociācija</i>
<i>Rasma</i>	<i>Pīpiķe</i>	<i>NGO research and activism on social/political/cultural issues related to the media</i>	<i>Latvian Civic Alliance</i>
<i>Aurēlija</i>	<i>Druvieta</i>	<i>locekle</i>	<i>Nacionālā Elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome</i>
<i>Guntars</i>	<i>Kļavinskis</i>	<i>Valdes priekšsēdētājs</i>	<i>Preses izdevēju asociācija</i>
<i>Jānis</i>	<i>Buholcs</i>	<i>asociētais profesors</i>	<i>Vidzemes augstskola</i>

PĒTĪJUMA PROJEKTA ZIŅOJUMS

Izdevums -

Jūnijs 2023

Publications Office
of the European Union

